Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШОАТТА, 22 ИЮНЬ, 1985 ШУ. ◆ № 75 (7110). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС XXVII СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Яхьа дневник

Беттагара беттага дикагIа хул «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазовн управлене болхлой производственни хьокхамаш. Ершу доладелча денз паччахьалкхен планал совгIа цар маьхала яьккхай шиъ бIаь эзар совгIа сом мах бола тайп-тайпара продукци, арахийцай 260 эзар гаргга сома маьха товарни продукци. Шоай производственни мощностех, балха ханах бизза пайда ийбар бахьан долаш, къахьегама овсарле лакхьяра пачча-хьалкхен план 4,3 процент тIехкхоачашъяьй цар.

Ах шера план кхоачашъе гарга а кхаьча, къаьстта дика болх бещ хиларца белгалъяьнна я опытни инженераш, коммунисташ Балаянц Александр, Заругаев Валентин, Дзгоев Борис керте латтача цехий коллективаш. Овсаре къахьегарал совгIа шоаш хьаеш йола продукци дикен тIехдикен мара хилийтац цар.

* * *

Парте аргIанарча съезда, стахановски болама ах бIаь шу дузача цIейна сийленца накъабахара шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш я Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода дуккхача цехий, установкай коллективаш. Царна юкъе хадданза хьалха а латташ, хIанз нюль бетта кхоалагIча декада чотагIа болх беш я Лиман Вильяма кулгалдеча № 43-1 йолча установка коллектив. Цо хIаналехьа ах шера заданел совгIа арахийцай итташ эзараш сомий маьха товарни продукци. Цул дукха тIехьа а ца бусаш, нюла шоллагIча ах бетта чотагIа продукци арахецаш ба хIанз Краснова Людмилас кулгалдеча № 21-1 йолча установка технологаш а.

Цехашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай Балуев Владимира Волняков Ивана керте латтача цехий коллективаша. Уж графикал диъ-пхи ди хьалха а яьнна ах шера план кхоачашъеш хьайоагIаш я.

* * *

Шера пхи эзар метр бурув тохара социалистически яхь йоаржаяьча Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бригадаша деррига шоай низаш оарцагIдаьхад съезда дика къахьегама совгIат кийчдаь накъабахара. Цудухьа дог хьеста толамаш доах укх шера УБР коллективо. Шу доладелча денз пачча-хьалкхен планал совгIа цо техад 2500 метр гаргга бурув. Къахьегама овсарле лакхьяра задани 122,2 процент кхоачашъяьй бурувдеттараша. ХIара станокаца бетта бурув тохара коммерчески сухал йоагIачул 29 процент лакхъяьй цар. Бурув тохарга дIабода мах лохбарах таханарча денга цар пачча-хьалкхенна кходаьд 435 эзар сом.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш хIанзлехьа бурув тохара пятилетка задани кхоачашъяь ялх бригада я укхаза. Царех я Черемухин Николай, Сайко Георгий, Кузнецов Николай, Шулинкин Иван, Шаповалов Валентин, Шевчук Владимир керте латтача буровой коллективаш.

Укх аьхки догIа каст-каста делх. БIайха хьежача малхо сиха докъаду лаьтта. Цу ханна кхоачамхиллал тIоадал лаьттанца ца хилча, маьлхардода лаьтта. ХIаьта догIа цIаккха а дийлхадац графикагIа.

Цудухьа дика доал деча боахамашка хан-ханнахьа вегетационни хий тох. Иштта гIулакх деш ба шоай кхашта МагIалбика района Максим Горьке цIерагIча совхозе. КIоаргга кхетаду из хIама Фаргиев Абоязита кулгалдеча поливальщикий звеноцарча наха. БIаьсти яьлча денз ма еззара тIоадал лоаттаяьй цар гурахьа дийнача ялата а доакъара баьцашта а.

Хий дехка гIулакх дика довзаш а цу тIехь опыт йолаш а ба цу звеноцара тракториcташ-оператораш Коригов Идрис, Галаев Яхьъя, Дзейтов Александр, Дзейтов Мухарбик. Массанахьа цхьатарра дIакхоачийташ тох цар хий кхашка. Царех хIаране хадданза 150 процентал кIезигагIа йоацаш кхоачашъю балха норма.

СУРТАШ ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) М. Дзейтов, И. Коригов, А. Дзейтов; хий детта агрегат.

1985 ШЕРА 20 ИЮНЕ КХАЧЧАЛЦА РЕСПУБЛИКА БОАХАМАШКА ДОАКЪАРАШ КИИЧДАР АХ ЙОЛА

СВОДКА

(эзараш тоннаш)

Районаш	Йол		Сенаж		Силос		Баьца хьоар	
	План	Кийчъяьй	План	Кийчъяьй	План	Кийчъяьй	План	Даьн-кхад
Ачхой-Мартановски	3,2	0,416	4,0	2,314	31,0	2,850	1,0	0,104
Веденски	11,0	0,600	0,7	—	15,0	4,076	0,1	0,023
Грозненски	24,1	3,896	20,1	4,360	118,6	6,241	5,7	0,540
Гудермесски	7,3	2,870	3,0	5,994	29,9	2,047	0,7	0,060
Малгобекски	7,3	1,910	1,4	1,770	28,8	2,722	0,7	0,095
Надтеречни	16,2	6,326	4,6	7,342	55,4	7,490	2,5	0,215
Назрановски	7,3	0,640	7,0	3,350	56,6	6,463	1,8	0,025
Наурски	33,8	11,505	3,8	3,839	75,1	2,095	3,7	0,683
Ножай-Юртовски	12,1	0,665	3,9	1,287	10,0	0,055	0,2	—
Советски	10,7	0,080	1,4	0,150	12,7	—	0,1	0,045
Сунженски	12,0	1,226	13,3	11,723	115,0	0,625	2,5	0,543
Урус-Мартановски	4,0	1,262	6,0	3,003	40,2	0,210	1,3	0,333
Шалински	7,3	3,230	3,3	—	50,0	2,300	1,5	0,180
Шелковской	40,2	14,303	5,2	4,358	81,0	14,927	13,0	2,268
Республике гIолла	201,6	49,232	79,0	49,690	731,8	52,044	35,1	5,249

Доакъар кийчдара месячник

ЙОАКХО ЕЧА

Хьайбаш леладелга керттера лостам бац баьцадаараши сомний бешамаши лелаеча «Ассинский» совхозе. Цхьабакъда, цу даькъа боккха теркам тIаухийташ хилар бахьан долаш хIара кхоабача Iаттагара кхо эзар килограммал совгIа шура ца йоаккхаш шу дIадахийтац цу боахама къахьегамхоша карарча пятилетке. Районе юкъера лаьрхIача йоаккхачул эзар килограмм дукхагIа я из. Цул совгIа цхьаккха етт бисац Iасилг ца деш. Маша лох ца деш хIара шера дика Iаьгара а доах хьайбаш.

Иштта овсаре къахьега царна новкъостал ду хьайбаш доакъарца Iалашдара совхозе хадданза йоакхо еш хиларо.

Цоваш яц цу боахаме. Цхьабакъда дIайийча цхьан шераи дуккхача шерашкей тIаювлача баьций чотагIа дукха доакъар кийчду. ХIара шера бIаь гектарага кхоачаш гурахьа дув ялат дIадув укхаза. Дика хьувкъаду из а. Шу дIадодац хIара гектара тIара 40 центнерал дукхагIа ялат чу ца дахьаш. Цу гIулакхо йиш хулийт хьайбашта ма эшша концентраташ Iалашъе.

Доакъар дика хилийтара къаьстта теркам тIабохийт. Аьлах пашкаш ю. Сенаж массе хана цхьоалагIча сортах хул.

Люцерна дIайийнача кхашкара хIара шера дизза хьокх буц. Иштта из де вIаштIехьдоалийт люцерна сихагIа дегIайоалаяра цкъа хьекхачул тIехьагIа минеральни удобренеш а тувсаш хий дуллаш хиларо. Цу хьисапе къахьегаш ба совхоза доакъар Iалашдераш укх шера а. Денгара дима доал тIакхеташ да доакъар. Сенаж йоллара месячника план 15 июне кхоачаш а яь, йол кийчъяра беррига теркам тIабахийта болх беш ба хIанз. ХIаьта месячника заданех 210 тонн Iалашъе езаш я из. Июнь бутт чакхбалалехьа иззал из кийчъе шоай низ дIакхоачаргхиларах бIубенна ба совхоза къахьегамхой.

ГIУЛАКХА МЕТТЕЛ—ХАБАРАШ

Кастта кIи-марс дIаболабергба районе. Доакъар Iалашдара балхаш хIанз санна паргIатта дIадахьа йиш хургьяц цу хана. ХIана аьлча, дукхагIйола техника гурахьа дийна ялат чуэцаш хургья. Иштта из доллаше а доакъар Iалашдара хIанзарча ханах боагIа пайда эцац Орджоникидзе цIерагIча, «Заветы Ильича», «Восход» яхача колхозашка.

Цу колхозий кулгалхоша аьла хьакхала дегIаенаяц цонашкара, лоаман даьгIенашкара буц, яхаш дувц. Доакъара дIайийна хIанз а ца хьокхаш латта люцерна хьоа а яц.

Доакъар ца тоъаш нийттъа Iангара даьхар укх шера хьайбаш цу колхозашка. Цхьабакъда из дицденнад цар кулгалхошта.

Доакъар Iалашдара болх иштта во вIаштIехьбаккхара дуккхача даькъе бехке я цу боахамий партийни, профсоюзни организацеш. БоагIа теркам тIабахийтац цар наха юкъе яхь йоаржаяра, балхацара цар материальни моральни безам совбаккхара. Доакъар кийчдеча дакъа лоацача дукхача механизатораштa, шоферашта хац шоай балха заданеш. Из бахьан долаш, бе-башха доацаш, къахьегама овсарле геттара лохъ йолаш болх бу.

Доакъар кийчделга дика вIаштIехьдаьккхача боахамашка а наггахьа мара гац толашагIа болчар сийна, цар балха опыт ювцаш арахийца «молнеш», къахьегама листокаш. ДикагIа болх бу нах белгалбахац цIеча вымпелашца.

Доакъар Iалашдеча кхашка гуш бац культура, дарба деча, мах беча организацей болхлой, агитатораш, лектораш. Цу тайпара, доакъар Iалашдеча гIалаташ хьакхоллар формализм я.

И. ВОЛГИН.

ОАРЦ ДАЛА!

Свеклай кхаш довш латт

Дега боккха цатоам хул «Труд» яхача совхоза шекар доаккха свеклаш дIайийнача кхай тIа нийсвелча. ЙоархIех хьалдикъад из. Соца а веле, бIарахьежаш цхьа юкъ йоаккх свеклаех кхом хеташ. Мел доккха да укхаза дайна беркат.

Свеклаш духхьал бIаьста доагIа гIулакх ца дар бахьан долаш иштта кIалийса Iац. ВIалла ги дIа а делехьа толхае йолаьй уж-м. Ма хеталахь ги дIа а делехьа мишта толхае йиш я цох хьахула буц аьнна. Из гIалат хургда, дIаяхача гурахье а гIожагIча тайпара дIайолайир цига агротехника телхае. Цкъа-дале, ханнахьа зябь еш лаьтта аха кхензар е ханзар. Лаьтта кийчдеча хана е минеральни а е органически а удобренеш товсанзар. Цу тайпара, агротехнически доагIача бесса кийчдаь доацача лаьтта дIайийра шекар доаккха свеклаш. ХIаьта цул совгIа, дIадувш дола ги цхьацца йолча моттигашка хила дезачул шозза кIоаргагIа дIадийра.

«Труд» яха совхозе шекар доаккха свеклаш дIайийнай 250 гектар хулача лаьтта. Царех 100 гектар индустриальни технологе накъагIа хьалкхее лаьрхIа я. Бакъда, совхоза кулгалхоштеи специалисташтеи ховш дац шекара свеклай хьатIаьнна буц нийлхъеш йола машин боахаме йий. ТIаккха малагIа индустриальни технологи ювцаргья укхаза?

Боахама доагIа доал ца дар дика хьахьокх оасаро кхаш хьалдикъаро. 70 гектар гаргга шекар доаккха свеклаш хIанз а тIехьа оасар дииззен нийлхйинзен я. Из бахьан долаш дегIа ца йоагIаш вокхарел тIехьайнсай уж. Шекар доаккха свеклаш кхееча халача балхашта механизаци елга дагадохаш а дац совхозе. Свеклаш кхеечуига гектар дIа а енна, цун кхы гIайгIа ца еш Iийча аттагIа деце. Гектар шийна моггача тайпара дIалелайойла цо. Гекта-раш дIаэца кхоачамхиллал нах ца тоъаш хилча фу де деза?

Нагахьа санна совхоза кулгалхошта, специалисташта баха нах оасар дара оарцагIбаха ца моге, культиватораш, прореживателаш, кхыйола эша техника болх бе йолаллийта карагIа ца доале—фуд дувца свеклаш оасаро йоаечара кIалхаръяхарах? Уж ши-шегIа хьахургьяц, иштта хьахиларга хьежа а везац.

Свеклаш цу тайпара оасарах хьалйинкъара доацача бахьанашца бехказа бовла гIерт совхоза директор В. Бетелмурзаеви керттера агроном Ш. Магомаеви.

«Делхача догIаша оасар хьадайтац тхога», — йоах цар шинне а цхьатарра. ДогIа-м уж болча делхаши царна лоалахарча «Шалинский» совхозе ца делхаши дац. Цхьатарра делх цу шиннахьа а догIаш. Бакъда, дIайийнача культураштa деш дола гIулакх-м дац цхьатарра. «Шалинский» совхоза кхашкара свеклаш оасарах цIена, баьцах дика тоаенна я. Сага бIарг тIаозаш хоза да кха. Ма доаггIара гIулакх дарах, хан - ханнахьа къахьегарах даьнна беркат да из.

Иштта дика хила йиш йолаш дар «Труд» совхоза шекара свеклаш йийна кха а. Болх бе нах тоъац яхилга бахьан дац. «Болхлой а тоъац тхона-м» яхаш керттерча инженера дувцачох теша хала да, хIана аьлча совхоз я районе йоккхагIчарех цаI йолча Оалхазар-Юрта. ДогIа дац бехке, болх бе материальни безам хургболаш баха нах хьатIаозаш, царна юкъе кхетама болх ца баь совхоза кулгалхой ба.

Уж сагота хила боагIаш кхы цхьаькха бахьан а да. Пятилетка дIадахача диъ шера совхоз паччахьалкхенна 3,5 эзар тонн совгIа хула шекар доаккха свеклаш дIа ца луш декхарийла йисай.

ХIанз совхозе шекар доаккхача свеклай хьакъехьа этта сурт ийрча да. Нагахьа санна сихха оарцагIа а баьнна свеклаш йовчара кIалхара ца йоахе, укх карарча шера план меттел, бIарччача пятилетка задани а кхоачаш ца юлуш юкъагIийса мегаш я.

Республике наггахьа мара хургдац боахамаш цхьан-шин саго гектар а кхы дукхагIа а йола шекар доаккха свеклаш лелаеш. «Шалинский» совхозе ба дезалаш йиъ, пхиъ, кхыметтел ворхI а гектар свеклаш лелаеш. Кулгашца болх беш лелалургдац ишттал доккха свеклай кха. Цига механизаци яьй халача балхашта.

Шекар доаккха свеклаш дIайийнача деррига кхай тIа агротехнически ма йоагIара механизированни шаровка яьй, цу цхьан ханна гувнаш а деш, мугIараштa юкъе минеральни удобренеш а товсаш. Шиъ прореживатель я болх беш.

Цу совхозе шекар доаккха свеклаш хьал мишта кхею хьежача пайдане хургдар «Труд» совхоза специалисташта, болхлошта. Иштта цига хинначул тIехьагIа догIа делхаш болх хьабайтац тхога, болх бе нах тоъац тхона, яха бахьанаш доахаргда цар. «Шалинский» совхозе къахьегам дика вIаштIехьбаьккхаб, дикагIбола болхлой материальни моральни хоастабу. Цудухьа толамаш а доах. ДIадахача диъ шера цхьайтталагIча пятилетка заданел совгIа хIама ца эшшаш 30 эзар тонн шекар доаккха свеклаш паччахьалкхенна дIаелар цо. Вешта аьлча пятилетка 3,5 шера кхоачашъяьй.

Л. ИСАЕВ.
НГIАССР юрта боахама министерства воккхагIвола агроном.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро аргIанарча заседане дийцад Iилман-технически прогресс сихьяра дешашта КПСС ЦК хиннача совещане итогехи цига оттаяь предложенеш вахаре чакхъяхара де дезарехи дола дош.

Белгалдаьккхад, из совещани парте экономически стратеги вахаре чакхъяккхара Iаламате боккха лоархIам болаш йолген ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра, КПСС XXVII съезда кийчо яра балха лоархIаме звено хилари. Цу совещане вай экономикерча гIулакхий нийса мах бар, цига Iилман лардаш тIа белгалъяьккха мохк социально-экономически дегIаахар сихдара, Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш юкъедоаладара ларда тIа халкъа боахама материально-технически база качественно эргаяьккхара, управлени а боахам лелабара механизм а тоаяра концепци йизза хьаллоац беррига коммунисташа, дерригача советски халкъо.

Политбюрос белгалдаьккхар, лерргагIа совещане оттадаь декхараш кхоачашделга, экономика интенсификаце наькъа тIа йоаккхилга, Iилман-технически прогрессана карагIдаьннарех шерра пайда эцилга дерригача халкъа, ерригача парте гIулакх, дерригача боарамех беча организаторски, политически, боахам лелабара балха соа хинна дIаотта дезилга. 1986 — 1990 шерашкеи 2000 шерага кхаччалцеи СССР экономически а социально а дегIаахара Керттерча лостамий проект дIахо кийчъеш хиланза даргдоацаш лаьрхIад Iилман-технически прогресса ларда тIа халкъа боахама интенсификаци яра декхараш нийсагIа къоастаделга, доакъой, регионий, предприятей шийтталагIча пятилетка планаш кийчъеш цу лостамагIа чакхдоахача гIулакхий биззагIа лоархIам белга. Инвестиционни а структурни а политика тоаяра, мехка Iилман-технически потенциал чIоагIъяра, планировани а управлени а тоаяра, СЭВ членаш долча мехкий социалистически экономически интеграци дIахо кIоаргъяра, совещане айдаь кхы дешаш къоастадара тIадерзадаь дола хьадда организационни гIулакхаш белгалдаьхад.

Политбюрос декхарийла яьй союзни республикай компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, окружкомаш, горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни организацеш хIанзарча хана мехка хьалхашка латтача декхарашка хьежжа партийни болх эргабоаккхилга Iалашде, берригача партийни низаца творчески къахьегама атмосфера хьакхолла, болхлой, колхозхой, интеллигенце инициатива, таланта, говзала шерра никъ хьабелла. Партийни организацеш декхарийла я, дуккхача хана лаьрхIа парте политически лини хиларах тарра, Iилман-технически прогресс сихъяра кулгалдеча кадрай керттера теркам тIаоза, хIанзара социально - экономически, Iилман-технически, идейно-кхетам балара проблемаш кхетаеш хилийтара ма могга стимулировани е, хулаш латтача хувцамний чулоацам болх бечар кхетабелга кIоаргде, хьадехара, шийна критика яра, гIулакх дIадахьа могаш хилара уйла чIоагIъе, дIагойта гIертилга, дукха заседанеш елга, наьхаташ язделга цIендаь дIадаккха, консерватизмана, ведомственноста, местничествана чIоагIIа духьале оттае. Белгалдаьккхад, кердача хьале беррига шоаш дIалуш болх бе, парте решенеш толаме вахаре чакхъяха могаргдолча кадраща тIехьаюса участнаш чIоагIъе езилга.

Политбюро дийцад 1985—86 шера гуйран-Iан хана халкъа боахами баха нахи доагорца, электрически а йIовхала а энергеца Iалашбара дош. Республикански а моттигашкарча а партийни органашта тIадиллад энергетически объекташта, фусамий фонда, коммунальни боахама Iана кийчо еш чакхдоахача гIулакхашта, хIаьта иштта городашка а юрташка а баха нах массе а хана доагорца Iалашбара цахаддаш тIахьожам лоаттабелга. Теркам тIаэзаб кхом бара режим чIоагIъяра, доагора-энергетически кхоачамех рационально пайда эцара.

Йийца а йийца могаяьй новкъоста М. С. Горбачева доттагIала визитах СССР-е вена хиннача Болгарски Коммунистически парте ЦК Генеральни секретараца, НРБ Паччахьалкхен совета Председателаца Т. Живковца яьча переговорий итогаш. Бакъдеш чIоагIдаьд Советски Союзаи Болгарени юкъера массе а оагIорахьара бувзамаш кIоаргде лаьрхIа КПСС-и БКП-и хилар. Цу планах шерра перспективаш хьаелл, Москве кулгаш яздаьча, 2000 шерага кхаччалца СССР-ан НРБ-н юкъе цхьана экономически а Iилман-технически а гIулакхаш леладелга дегIадоаладара Дуккхача хана лаьрхIа йолча программа. Советски Союзи Болгарии дIахо йодача хана а хургья кхыча социалистически паччахьалкхенашца — Варшавски Договора доакъошхоща цхьана дунен халкъашта юкъера хьал тоаде, Европе а цул арахьа а машар чIоагIбе гIерташ.

Могаяьй Н. А. Тихонова Финляндски Республика Президентаца М. Койвистоца, фински фирмаша дакъа лоацаш хьалъяь Костомукшски горно-обогатительни комбинат йистеяларца дувзаденна гIулакхаш чакхдоахача хана хиннача къамаьлий итогаш. ДIахайтад вай мохк дIахо а, 1948 шерарча доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара Договорага хьежжа, Финляндеца дика лоалахой хиларен тешамеи никъ лелабе, тайп-тайпара общественни системаш йола паччахьалкхенаш цхьана тарлуш машаре яхара масал хинна йолча советско-финляндски отношенешта карагIдаьнна дика мел дараш лораде лерхIаш болга.

ТIехдаьнна малараш меларi алкоголизми дIаяккхарах йола решенеш кхоачашъярца дувзаденна къахьегамхошкара КПСС ЦК ухача письмоех болча хоамага хьежай.

КПСС ЦК Политбюро заседане дийцад иштта кхы цхьадола чурчеи арахьарчеи политика дешаш а.

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАБУ

ЦхьайттлагIча пятилетка тIеххьарча шера бIубенна къахьегаш я Карабулакски химически реагентий завода коллектив.

Дерригача технико-экономически хьокхамий пхе бетта план толаме кхоачашъяьй, планал совгIа арахийцай 122 тонн химически реагенташ.

Массаза иштта дика къахьега Iема йола коллектив кварталагара кварталага доккхий толамаш доахаш хьайоагIа.

Цунах дола тешал да цхьоалагIча квартале лакха хьокхамаш гойтарах КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела цIе байрахх завода коллективаца ялар.

ХIанз, производстве хьалха латтача «Грознефть» объединене болам хьал а лаьца «КПСС XXVII съезда — 27 хьинаре къахьегама декада» яхача девизагIа къахьегаш ба завода болхлой.

Заводе эггара хьалха из тIаьхьам хьаллаьцачарех я комсомольца Коноплинов Федора кулгалду смена.

«Сунжанефть» яхача мехкдаьтти гази йоахача управлене технически процессаш эргаяхара, къахьегама овсарле лакхъяра хьакъехьа дукха рационализаторски предложенеш тийннай инженера Иванов Дмитрий Викторовича кулгалдеча Iилман-технически информаце служба.

Масала, дIадахача шера 68,2 эзар сома маьха экономически пайда ийцар управлене ялхайтта Iилман-технически кердадар шоай производствана юкъе доаладарах.

Управлене дикагIбола рационализатораш лоархIаш ба воккхагIвола механик В. А. Жилин, участкай начальникаш А. А. Черкашенино, А. С. Коломыйцев.

А. САВЕЛЬЕВ.

IАЛАМ ЛОРАДАРА — ХIАРА ДЕННА ТЕРКАМ

Грозненски горсовета сессера

Шерагара шерага адамлено тIехь-тIехьагIа дукхагIа сатотдеш да гонахьара Iалам лорадара гIулакх. Сихха дегIайоагIаш йола индустриализаци Iалама юкъейоагIа фо, хиш бIехдеш, зулам деш йола хIамаш лаьтта Iоаеш. Цудухьа вай мехка Iалаьмате чIоагIа теркам бу Iалама гонахье лораяра. Из иштта хила доагIаш а да: социалистически вахара чулоацамгара хьадоагIаш да Iалама йоакхо елга, из кхы а дIаьхегIа делга.

Цу лоархIамеча гIулакха депутаташта хьалхашка латтача декхарех дар халкъа депутатий городской Совета шоллагIча сессе хинна къамаьл. Доклад йир Грозненски горисполкома председатела В. М. Шамардина. Цо белгалдаьккхар, цу хьакъехьа белгалдаьха гIулакхаш кхоачашдар исполкоме дукхазза дийцилга, горсовета Iалам лорадара комиссе, города санитарни служба, бассейнови комиссе цу деша цахаддаш тIахьожам лоаттабаьлга. Из бахьан долаш дукхадар карагIдаьннилга. Къаьстта аьлча, города ерригача предприятешка инвентаризаци яьй аракхувсача зулам деча хIамашта, дукхача моттигашка хьаьй технологически газашта утилизаци еш йола узелаш, цхьайолча заводашка дом хьалувца а газ цIенъю а установкаш оттаяьй.

ХIаьта а, докладчикен пренешка къамаьлаш даьча депутаташеи белгал ма даккхара, городера фо бIеха да хIанз а. КПСС Заводской райкома секретара В. Б. Дагаева керттерча даькъе из бIехдерашта юкъе цIераш яьхар «Грознефтеоргсинтез» объединене, биохимически завода, энергетически предприятей. Укхаза Iалам лорадара гIулакхашка дIадахийта рузкъа дукха дале а, цун эффект геттара кIезига я.

Сессе цIераш яьхар, технологически дисциплина телхаяр бахьан долаш, фо бIехдеш йолча кхыча предприятей а. Уж я «Красный молот» завод, Госкомнефтепродукта распределительни база, «Промстройматериалы» объединене филиалаш.

Атмосфера толхаю городе болх беча автотранспорто а, къаьстта дизельни а карбюраторни а двигателаш лерттIа нийсъянза йолча автомобилаша. Цунна мукIарал дир Нохч-ГIалгIай транспортни объединене начальника заместитела Х. Б. Татриева. Уж кхоачамбоацараш дIадахара цIенхаштта гIулакхаш чакхдоахаш хиларах дийцар цо. Транспортни предприятешка балха юкъейоалаю карбюратораш, двигателий доагора аппаратура тохкаш йола стендаш. Комплексно тIахьожам лоаттабу двигателий технически хьала.

— Цхьабакъда, уж гIулакхаш кхоачам беш дац, — лерхI НГIАССР МВД ГАИ начальника М. Ш. Хаджиева. Укх тайпара цифраш йоалайир цо: машинаш балха араялалехьа автобоахамашка 810 тохкам бича, алхха болх баь яьннача газий токсичность лакха хилар гучадаьнна, балха дIаяха бокъо ца луш гараже юха чуяхийтай шин эзари ах эзари совгIа автомашина. Бехке барашта гIод техад, цхьабакъда, цох фо цIенагIа хиннадац...

Тахан, цIаккха хьалха ца хиннача тайпара, ира латт хиш лорадара дош, белгалдаьккхар В. М. Шамардина. Хала хете а, вай городо — мехкдаьтта доахачеи мехкдаьттен гази чакхйоахачеи промышленноста центр йолча — дуккхача даькъе бIехду Шолжи Тийрки. Бакъдолаш, дуккхадар-м ду хиш цIендара: хьалъю хиш лорадара объекташ, хозфекальни коллектораш, дIа ца дохийташ юха а хих пайда эцара блокаш, и. кх. дI. Цу дерригне а къоастаяц проблемаш. Алхха 1984 шера Шолжа чу кхайсай бIаьш тонн мехкдаьтта продукташ.

Цу тайпара хий бIехдара духьала хьинаре къовсам дIаболабаьб Ленински райоперча депутаташа. Ше къамаьл деш райисполкома председатела Р. М. Таштамирова ма аллара, массе а хана теркам бу цу дешай. Исполкомо цIенхаштта дош оттадаьчул тIехьагIа, йий доаккхача завода хинбоахаме порядок оттаяьй, «Родина» совхозе отстойник хьалъяьй, кхы рекомендацеш а кхоачашъяьй. Iалам лорадара эша гIулакхаш чакхдахара тIехьа депутаташа беча балхах дийцар «Красный молот» завода директора В. П. Бервинова а.

Эсала леладу хиш лорадара дешаш къоастаделга Шерипова цIерагIча, Анисимова цIерагIча, «Трансмаш», «Автоспецоборудованне» заводашка, цхьайолча кхыча предприятешка, белгалдаьккхар докладчика. Цу предприятешта хьалхашка латт канализаци хьалъяра, биочистка станцеш шеръяра декхараш. Паччахьалкхен лоархIамах къестаде деза уж дешаш, халонаши бахьанаши ца а лерхIаш.

ЛаьрххIа дийцар сессе догIан хишта йола городера канализаци эсала дегIайоагIаш хиларах а. Цунна теркам тIаэзар горисполкома коммунальни боахама управлене начальника О. М. Петренкос. Цо белгалдаьккхар, догIан хиш дIалахийта города улицашка 189 километр коллектораш эшача, тахан йолаш 32 километр мара йоацилга, уж хьалъелга хIанз санна эсала леладой из проблема къоастаяра геттара дукха ха эшаргйолга а.

КIезигагIа лоархIам болаш дац, йоккхий моттигаш бIех а еш, наха шоай лоIаме нувхаш дIакхувса моттигаш ца хилийтар а. Уж къаьстта дукха я шоай доалахьарча цIеношка нах бахача секторе: Мичурина, Калинина, Алды, Каталма оалача участкашка, Октябрьски района доккхагIдолча даькъа тIа. Цо хьагойт УКХ, городера нувхаш дIайоахача спецпредприяте эсала болх белга. Планах, хан-ханнахьа нувхаш дIаяхара юкъебоагIа Грозне бахача нахах 60 процент хулараш. Укхаза а, белгалдаьккхар Ленина цIерагIча ГНПЗ оператора Л. М. Головченкос, тIахьехамех чакхдаргдолаш дац гIулакх. Хабарашкара гIулакхашка довла деза ха хьакхаьчай, тIехьа а ца доалийташ лирача бехктокхаме оза беза порядок телхаераш.

Сона хетачох, кхоачам болаш лелабац гаьнаш дIайогIара болх, аьлар В. М. Шамардина. Укх тIехьарча итт шера юкъарча пайданна гаьнаш дIаегIа майдаш шозза тIакхийттаяле а. Цхьан сага лаьрхIача, кхыча городашкачул кIезигагIа хул уж. Цу гIулакха бехке ба проектировщикаш а, гIишлонхой а, баьццарча - парка боахама болхлой а. Iалама чIоагIа зе ду кабельни коммуникацеши инженерни сеташи йохкаш а. Укхаза шоашкара доагIар дац райисполкомашкарча административни комиссеша.

Цу лоархIамеча гIулакха депутаташа дукхагIа дакъа юкъедахьа дезаш хиларах дийцар сессе иштта «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора В. З. Мельниченкос, Октябрьски УБР бурувтохачун гIонча П. Г. Гожина, «Трансмаш» завода штамповщицас С. В. Свитинас. Цар белгалдаьккхар, халкъо хержараш цу балха юстара хила йиш йоацилга, цIено хилийтара тIехьа тIатаIаш хьинаре къовсам лоаттабеш уж хила безилга.

Сатем боабеш Шолжа бердий йистошкара санитарни лоаттам хиларах дийцар Тийрка бассейна инспекце начальника А. Ф. Давыденкос. ХIаьта Iалам лорадара республикански общества председатела Г. Г. Самарске белгалдаьккхар цун бахьан: лаьтто чуйнаь мехкдаьтта хила чуухаш хилар. Дукха ха я ПОГНОС-а Заводской районе лаьтто чуйнаь мехкдаьтта продукташ хьаяха дренажаш яра балхаш дIадоладе деза, цхьабакъда из деш дац.

XIX хержача горсовета депутаташта харжархоша денна наказаш кхоачашдарах дийцар сессе къамаьл даьча Грозненски горисполкома секретара В. М. Чекунова.

Дийцача дешаех йоагIаш йола решенеш тIайийцар сессе доакъошхоша.

Л. АЛЕКСАНДРОВ.

ХЬИНАР АЙДАЬ...

«Грозэнерго» яхача районни энергетически управленера ерригa цехаш, участкаш, бригадаш «КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада» яхача девизагIа къахьегаш я.

ДIабахача пхе бетта план толаме кхоачашъяьй энергетикаша, заданел совгIа 15 эзар гигакалори йIовхала энерги потребителашка дIа а кхоачийташ.

Оборудованех бизза пайда а эцаш, йIовхала-энергетически ресурсаш кхом беш дIаухийташ хилар бахьан долаш цхьа эзарни ши бIаьн тонн условни доагор кходаьд укхаза.

Уж толамаш доахача белгалбаьннача къахьегамхой цIераш йоахаш хьоахабе боагIа электромонтераш Жуков Михаил, Лосев Григорий, обдувщик Хамидов Хашдул, турбинин цеха сменай начальникаш Григорьян Эдуард, Моргунов Юрий, химик Павлова Валентина, мастераш Сомов Виктор, Канарский Алексей, слесараш Каюшников Иван, Кузнецов Виктор, Котов Иван, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

IилманI-технически прогресс сихъяра наькъагIа

КЕРДАЧОА ТIАКХУВШ

«ХIанз керттера да — производства эффективность, продукце дикал лакхъяра ерригa тароваш лахари царех пайда эцари. Вай кадраша кхето деза хIара предприяти, отрасль, берригa халкъа боахам интенсивно дегIаахара наькъа тIа берзабар вахаре чIоагIа эшаш долга».
(«Парте экономически политика керттера дош» яхача новкъоста М. С. Горбачева докладацара).

ШАЛИНСКИ районерча «Курчалойский» совхоза директорца Алавдинов Iаьлийца, йоккха опыт йолча агрономаца, механизатораш прокосаш еш боахкача цу боахама кIи кхай тIа кхаьчар тхо. Укхаза тхо даьхкадар кIа чуэца долалуш да тхо, директора аьлча, цецлаьнна а кIезиг-дукха ца тешаш а. Хеталора мукх а кхачалехьа, кIа миштa кхаьчад аьнна. ДIахьежача, бакъдолаш, кIа дар чуэца доладеш хиннар.

БIаргадайча цецвоаккхаш дар кIи кха — метр а кхы совгIа а лакха, диза доккхий канаш долаш, IажагIча дошо беса фийгаш долаш дар кIа. Лаьтта Iо ца кхоачаш тIагIолла саг дIавохалургва, аьнна хеташ, листа дар канаш.

— Иштта хьалъэттадахх «Донской карликови» сортах дола тха кIа, — раьза волга гойташ я I. Алавдинова оаз. — Эггара хьалха 120 гектара тIа кхеду оаха ер. Хьалхара локъам эсала хул, оалаш да арсий кица. Шоана гучча тайпара тхона из хиннадац.

Хетарах, шийна а ца ховш кIи канаша хьесташ кIеззига лаьттачул тIехьагIа, ворххIе а дай хана денз лаьтта леладаьрех хьаваьннача ахархочо тIатох:

— Из цаI хинна Iац тхо долча керда. ДIа дехьагIа оаха укх шера дIадийнад «Донской безости» яхача кердача цхьаькха сортах дола кIа. Из а 120 гектаро 70 центнер ялат лургда...

— Дита Iа «ахкарликови»?! Цох-м богатырски ала дезар.

— ХIаьта «Донской безостичо», кIезигагIа лаьрхIача а, гектара тIара 55—60 центнер лургья. Белгалдел — цу шиъна а сортах дола кIа оаха хий дуллаш доацача кхашка кхеделга.

— Укх шерралца-м оаш дикагIа лоархIаш ма дарий «безостая-1» яхача сортах дола кIа!

— Дика сорт да из а. Укх шера а 620 гектара тIа дIадийнад оаха из. Царех хIара гектара тIара а чуэца лерхI оаха 40 центнер йолаш кIа. Кхы а совгIа дала а мег. Халкъа кица да «Чкъаьра кIоаргача хи чу гIерт, хIаьта саг дикагIча гIерт», — яхаш. Аз из кхетаду, саг массе а хана творчески болх беш, прогресс сихъяра керда наькъаш лехаш хила веза. Цудухьа денад оаха кIи керда сорташ.

— Вай долча техка, районировать даь мичад уж?

— Из да цхьадолча даькъе духьале еш. Къайладахьа ца дезаш, кердачох кхераш бола перестраховщикаш хIанз а болаш ма бий. ХIаьта, хIанз творчески болх беча наха аттагIа хургда — дукха ха йоацаш КПСС ЦК хинначa совещане парте ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева яь доклад «страховщикашта» критика еши творчески инициатива йолаш болх бечар дог ураоттадеши я. ХIанз майрагIа юкъедоладе йиш я кхыча культурий кердачу сорташ а, хьайбий керда тайпанаш а.

— Iаьла, Iа дувцадар кIи кердача сортий башхалонех а дIахорча шоай планех а.

— Цар берригa хьувкъам, цхьа фийг тIера ца боалийташ, дIадувча фуна дIаоттабе лерхI оаха. Гурахьа дикка шердергда тхоай совхозе кердача сортех дола кIа дIадув кхаш. Кхыча боахамашта а (хIанззехьа гучабаьннаб кердача сортий фу дехараш) новкъостал дергда.

«ДОНСКОЙ - АХКАРЛИКОВИ»

а «донской безости» а хьалха кхача сорташ да. Вай хьалашка 10—12 ди хьалха кхач уж, масала, «безостая-1» яхачул а, кхыметтел «дагестански» сортах болча маькхал хьалхагIа а. Из лоархIаме да, ца дойташ ялаташ чуэца йиш йола ха йIаьхъяларца хIаьта а. Вешта аьлча, хIара сорт 4—5 дийнахьа чуийца даккха йиш яц. Ховш да кIи-марс болабеннача хьалхарча ялх дийнахьа кIи фийгаш Iо ца легилга. Цул тIехьагIа дIахо из чу ца эцаш лаьттача, тIехь-тIехьагIа дукхагIа дов кIа, канашкара фийгаш Iолегаш.

Цул совгIа йокъала дика духьалъотташи, мух болаш йоачан хилча а атта Iо ца дужаши керда сорташ хилар а да из кIа леладеча боахамашта чIоагIа пайдане.

Иштта, цхьан овлац тIара дуккха канаш хьалтIадоагIаш а да уж сорташ. 12 ка хул «ахкарликовичун». Цул шиккхо ка кIезигагIа мара хилац шоллагIчун а. Из дIахо а тахна дезаш да.

— Керда сорташ хьалкхедара технологех фу ала йиш я?

— Хьалха шекара свеклаш хиннача кхашка дIадийнад оаха кердача сортех дола кIа. Ховш ма хиллара, цу кхашта кходаьлац ширдаьнна кхо а, минеральни удобренеш а Iуналдела а. Цудухьа соахка шекара свеклаш кхашка. Цо таро елар боахама кхо-диъ шу хьалха хиначул кхозза-диазза дукхагIа шекара свеклаш чуэца а пачхаьалкхенна дIаяла а. Укх шера 840 гектара тIара 25 эзар тонн свеклаш пачхаьалкхенна дIаяла лерхI совхозо. Уж хул соахка дIаеннарел 5000 тонн дукхагIа.

Из маьхера культура хьалкхеяра дикагIйола технологи юкъейоалаяьй оаха. Тха ба свеклаш хьалкхею шоай гIулакх геттара дика довза нах. Масала, звеньевойш Магомадова Табарик, Билалова Мурман. Цар звеноша гектара тIара 600—800 центнер а кхы дукхагIа а йоаккх. Укх шера Т. Магомадовай звено къахьегаш я ше лелаеча бIаь гектарах хIаране тIара 500 центнер яккха. Свеклаш баьца дика я, кхы а дукхагIа яла мегаш.

СВЕКЛАШ чу ма ийццинге а хIара гектара тIа 270 килограмм хургйолаш кIа дIадийра, 100 килограмм минеральни удобренеш а товсаш. Дика тIадаьлар кIа, тоъал дегI дена Iан кIал дахар. Iа юкъе дахача хана гектара тIа 150 килограмм хургйолаш суперфосфат тессар.

Культураш хьувкъаяра гIо дир хан-ханнахьа догIа делхаро, лоа дилларо. Хий ца дуллача лаьтта из лоархIаме хIама дар.

Май дIаболалуш 2,4 процент йола аммиачни туха препарат тессар, ОВТ-1 яха молхаш техар. ХIанз духхьал комбайнаца чуэц из.

— Ялат чуэцаш дукха техника гу сона.

— Ялат чуэцара низ бола комплекс вIашагIтехай оаха. Цунна керте ва инженер - техник Алхазуров Канташ. Цу комплексаца 8 звено я. Царех хIаране шийкъаьстта декхар да. ЦхьоалагIча звене 12 комбайн я, «Колос» яха шинъ а йолаш. Уж лелаю Арсанов Мацуси, Чучаев Мохьмаден. Итт «Нива» лехкаш ба коммунисташ партгрупорг Чачаев Ваха, Хасиев Баудин, Кадыров Мохьмад, Мааев Мохьмад, комсомольцаш Тазбаев Ваха, Чираев Ваха, парте боаца Баразиев Хожбауди, Эльдаров Ахьъяд, цун воI Хьасан, Алхазуров Сайт-Эми.

ЯЛАТ чуэцача арахьара транспорт ца ехаш тхоай машинех кхоачам баьб оаха.

Хьалхарча деношке а хьокхаме къахьег водителаша Солтамурадов Мовсара, Ханакаев Хьусена, Атакаев Майрбика, кхычар.

Кха чакхдоалача массаза а ремонтни звено я. ХIаьта дийнахьа а бус а болх беш я центральни механически мастерскеш, коммуниста Абуев Султана кулгал а деш. Запасной оатхалаши узлаши я. Машин еха моттиг хилча сихха тоаю.

Деррига балхаш комплексагIа ду оаха: ялат чуийцачара чан кагаши дIакхухьаш бригада я. ХIаьта мукъадаьнна лаьтта оахаш — звено. Цу звенота К-700 яха кхо тракторы ишттал «Т-150» я. Доакъар кийчдераша 220 гектара тIа хьажкIаш дIаювргья мошача доакъаран силосан лаьрхIа.

Совхоза профкома председатела, коммуниста Ирисханов Шейхе кулгалдеча звенос социалистически яхьа экрана тIа хIара дийнахьа дIаязъю яхьа итогаш, листовкаш арайоах. котбаьннараштa карара кара тела цIе вымпелаш, премеш лу. совхоза центральни усадьбе къахьегама сийлен ЦIе байракх урагIйохийт. Ялат чуэцаш боахкарашка культурни салоIийт. Цу звеноца я автостолови а цIе уголок а.

— Пачхаьалкхенна ялат дIадалара план йий шун?

— Я. ХIана яц! Гектара тIара 22 центнер ялат а доаккхаш, 9 эзар центнер пачхаьалкхенна дIалла еза тха. Бакъда, гектара тIара 50 центнер яргья аьнна хет тхона. Даьхен амбарашка 20 эзар центнерал кIезигагIа доацаш ялат чу а тоссаргда.

ДукхагIа тасса а мег.

— Сенца гуш да шоана, Iаьла, юрта боахама продукци алсамъяккхара кхоачамаш, къаьстта ялат даккхара?

— Эггара хьалхарча аргIана юртбоахама производствана интенсификаци ярца, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленуме дукха ха йоацаш КПСС ЦК хинначa совещане а новкъоста М. С. Горбачева даьча къамаьлашцара положенеши выводаши кхоачашъярца.

ХIАНЗ а дукха да тха пайда ца эцаш кхоачамаш. Масала, хий дуллаш доацача тха лаьтташка хий диллар санна дараш. Iамарч дергда оаха, лаьттан кIалхара хий хьалтIа доаккхаргда, хий дехка сеть ергья. Из дара-м средстваш эш. Уж оаха хьахулийтаргья продукци алсамъяккхарца, цун дикал лакхъярца, цунга дIэдодар кIезигдарца.

ДIадахача шерехьа а тха совхоз рентабельни хилар, 358 эзар сом пайда бир. Укх шера кхы а боккхагIа пайда бергба. Пачхаьалкхенгахьара хургдолча новкъосталга а хьеж тхо.

Кхы цхьаькха а да, тхона эш йоаггIаш йола машинаши механизмаши. Масала, специальни сеялкаш программни устройстваш а йолаш. Е сихен ца доадеш ялат чуэцаргдола керда комбайнаш. ХIанз сиха ялат чуэца йиш яц тха из доа а ца деш, вешта аьлча, комбайн сиха лалла йиш яц е жатка шоралла кIа хьакха йиш яц. «Нивай» кхец деррига ялат арда а гулде а. Кагашца дIагIоргда дуккха кIа. Цудухьа комбайн сиха лелийта йиш хилац.

ХьажкIаш, шекара свеклаш, доакъара баьцаш дукхагIа ебаяра таронаш дукха я.

Боахам иштта дегIабоалабара тIабийрза ба берригa специалисташ, партийни, профсоюзни комсомольски организацеш, берригa къахьегамхой. Лоацца аьлча, низ кхоачар дергда оаха Кхачан программа толаме кхоачашъяра, парте XXVII съезда даха ма доаггIара накъадахара.

Къамаьл дIаяздаьр
М. ПОЛОНКОЕВ.

Укх тIеххьарча хана гIадвуга толамаш доахаш хьайоагIарех я Назрановски кирпишкаш ю завод. Ди-денгара массаза доал лакхлу цо арахецача продукце дикал. Из иштта хилийтара доккха дакъа юкъехьу электроналадчика Манкиев Руслана.

Ер ялхагIа шу да цо заводе болх бу. Руслана хьаьнала къахьегам белгалбаьккхаб сийлен грамоташца, маьхерча совгIаташца. Иштта, цунна еннай Коммунистически къахьегама ударник» яха сий дола цIи.

Шийна ховр, ший опыт цо кхо ца еш дIател уллув болх беча кагирхошта. ХIанзле цо электроналадчика говзал караерзае гIо даь массехк специалист ва заводе.

СУРТА ТIА: Р. Манкиев.

С. ПУГОЕВА сурт.

ХЬУВКЪАМ ХАННАХЬА ЧУЭЦАРА

Пятилетка тIеххьарча шера 500 эзар тонн ялат даккха а 108,5 эзар тонн пачхаьалкхенга дохка а декхар тIайийцар Нохч-ГIалгIайчен ахархоша. Из низкъала, бакъда кхоачашдулургдолаш декхар да.

Баьцага диллача вай республике гурахьа дийна ялат дика хьувкъа дезаш да. ХIанз керттера да из ший ханнахьен ца дойташи чуийца доаккхилга. Из кхоачашдулургда ялат чуэцача конвейера ерригa звенош ма йоаггIара вIаштIехьъяльха хилча.

Кхашкара балхаш эггара сихденна, бехктокхаме ха я хIанзара яр. Царна юкъе эггара бIарзагIа да гурахьа дийна ялат ханнахьа чуийца даккхар, пачхаьалкхенна ялат дIадалара задани кхоачашъяр.

БIаьсти тIехьа яларагIа тIехьдаьнна кхачаш да укх шера ялат а. Дукхача кхашка ялата буц лаьтта йийай. Цо хьовзам бергба ялат чуэцара. Цун терко а еш кийчъе еза ялат чуэцаргдола техника.

Сиха а ца дойташ а ялат чуийца даккхара бокха лоархIам болаш да из чуэцара хьисап. Дуккхача шерашка зем баккхаро хьахьекхад хьалхагIа хьекха Iо а дилла, хьалъэцаш чуэцаш хилча, ялат ца довш хилар. Бакъда, цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи цу тайпара ялат чуэцилга дIатIаэцац, формально леладу из хIама.

Шоаш кхедаьча ялата йоакхо еча механизатораша фийг шура чуетта чIоагIбелча хьекха Iодул из, тIаккха 7—8 ди даьлча комбайнашца оард.

Ховш ма дарра, шура чуетта чIоагIбенначул тIехьагIа фийг дIахо кхы хьалбизац. Цу хана ялат хьекха Iодиллача, фийг ше хьалбиза ма хиллара бус, комбайнаца цхьан ханна хьокхаши оардаши чуэцачул 2—4 центнер дукхагIа ялат доал гектара тIара, хIаьта фийг бизагIа а хул.

Цул совгIа, хьекха Iо а дилла, ялат чуэцаш хилча, оасара баьцах цIенагIа а хул из. ХIараз доалаш кхаьча латта кхай тIара ялат оамара баьцо хьалдукъ. Цо чIоагIа новкъарло ю комбайнаца из духхьала чуэцара, лохлу комбайна балха овсарле, кагашца фийгаш дус, цудухьа кIезигагIа хул гектара тIара доала ялат.

Духхьала комбайнаца ялат чуэцаш нийслу уж кхоачамбоацараш дIадоал хьалхагIа хьекха Iо а дилла, тIаккха хьалъэцаш оардаш ялат чуэцаш хилча. Цул совгIа, тIехьагIа ялат дIахо докъаде, цIенде а кхыйола обработка е а ца езаш аттача боаккх ялат чуэцара болх, лоацъю дIайода ха.

Цу дерригне а вайна хьалхадоаккх ялат хьалхагIа хьекха Iо а дилла, чуэцаш хила дезилга. Механизатораша шоай техника кийчъяь хила еза ялат цу тайпара чуэцара. Масала, дIадахача шерашка Сунженски, Шалински, Шелковски, Грозненски, кхыча районашка чуэцаш ма хиллара дийнахьа а бус а ялат хьекха Iодилла деза. Кхай тIа тхир дар аьнна новкъа дац, нагахьа санна бийсана болх бара кийчъяь машина электрооборудовании сердали хилча. Вай республика хьалашка йиш я пхе-ялх дийнахьа ялат хьекха Iодилла а тIаккха бархI-итт дийнахьа из аьрда даккха а. Цудухьа комбайнера гIонча вала веза агрегатага шин сменагIа болх байта. Механизаторашта юкъе дIайоаржае еза «ХIара агрегато хьекха касарагIа Iодилла деза 360—400 гектара тIара ялат, хьалъэца деза 350 — 260 гектара тIара дар, арда деза 550—600 тонн хиллал дар» — яхача девизагIа йола социалистически яхь.

Механизаторий декхар да балха овсарле лакха йолаш комбайнах пайда эцар.

ДIадахача шерашка республике агрегато юккъера лаьрхIача 6,5 гектара тIара ялат чуэцар, хIаьта цхьайолча районашкеи боахамашкеи — кхы а кIезигагIа. Иштта кIезига болх беш комбайнаш дукха сайца латташ хилар, ялат чуэцача технико хIама хьадеш йола ха йоаеш хилар.

Кхашка бийса йоаккхилга механизаторашта дика Iалашдаьдацар массанахьа а. Iийрийна машинашта профилактика йича, царга хьежача мара гучадалацар царна ремонт е эшилга, запасной оатхалаш эшилга. Ялат чуэцача дакъа лоацаш дукха кагирхой боллаше а болх миштa бе безa царна довзийтара хьехамчаш эшилга - дицдалийтар цхьацанахьа, Йоакхо лььцар техникана гIулакх дергдола мастерий - наладчикий звенош вIашагIтохара. Из бахьан долаш къочача механизаторий комбайнаш кхычарел дукхагIа латтар. ХIаьта иштта транспортникий бехкагIа комбайнаш а конвейер а сеца латташ моттигаш нийслора. «Сельхозтехника» предприятешеи организацешеи кхоачамболлаш гIулакх дацар царна ялат чуэцача хана.

Уж кхоачамбоацараш хилийта йиш яц пятилетка укх тIеххьарча шера ялат чуэцача. Ялат чуийца доаккхилга сихде деза республика районаша техникацеи из лелаеча кадрашцеи вIаши новкъостал дара наькъаца. Из гIулакх дIадахача шера хиннaчул укх шера шерагIа даржаргда.

Мехкарча ахархоша вIашагIа а теха, болх бе йолаялийтай ялат чуэцара болх дикагIа вIаштIехьбоаккхаш йола система, цун кIийле я ялат чуэцара-транспортни комплекс. Дуккхача шерашка хьаIайначa опыто хьахьекхад иштта цуница мара ялат сиха а дика а чуийца даккха йиш йоацилга.

Юкъера лаьрхIача комбайно 100 гектар ялат чуэца деза вайцига. ХIаьта Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Назрановски, Ножай-Юртовски, Советски районашка кхы а кIезигагIа. СезонагIа оттаяьча нормагIа 10—12 дийнахьа ялат чуийца дала доагIа. ХIаьта, шин сменагIа болх бой — 7—8 дийнахьа.

Республике я 1400 ялат чуэца комбайни 466 жаткеи. Ялат чуэцара комбайнаш 92 проценти жаткаш 88 проценти, тоаяьй. Комбайнаш Гудермесски районе 76 процент, МагIалбике — 88 процент, Надтеречни — 90 процент, жаткаш Грозненски районе 73 процент, Гудермесски — 86 процент, Шелковски районе — 88 процент тоаяьй.

Ялат чуэца техника кийчъяра гIулакх къаьстта во да «Куларинский», «Гехинский», «Терский» совхозашка.

Юрта боахама къахьегамхоша лерхI укх шера Даьхен амбарашка планал совгIа ялат чутасса. Из сий долаш гIулакх да. Из кхоачашдара чуэцаш дола ялат ма хулла ца дойташ чуда деза. Ялат чуэца доладаьча хьалхарча деношке а пачхаьалкхенна из дIадала доладе деза.

Ялат чуэцарца айхха дувзаденна да ардаш тIа доакъара культураш дIаювлга а. Уж дIаювш дола лаьтта шершера дукхагIа хул. Укх шера шозлагIен ардаш тIен культураш дIаювргья 53 эзар гектар хулача лаьтта. Из декхар кхоачашдара ялат чуэцаше а мукъадаьнна лаьтта аха доладе деза.

Ялат чуэцарца цхьана кийчде доладе деза гурахьа дуаргдола фу: 1986 шера хургболча хьувкъама кхоачамхиллал дIадув фу Iалашде деза колхозашеи совхозашеи: Назрановски, Грозненски, Урус - Мартановски, Шалински, кхыча а районий цхьадолча боахамашка гурахьа дийна кIан мукхи юкъъюкъе кхыйола культураш а оасара баьцаш а увш ба. Цудухьа цу участкашкара чуийца ялат фуна лаьрхIа дIадахийта мегаргдац.

Иштта бIехденна ялат цIенде деза машинашца хIара боахаме дийнахьа а бус а.

Ялат чуийца доаллаше а хьатIадоагIача шера хургболча хьувкъама йоакхо еш гурахьа ялат дIадера а зябь еш а лаьтта оах дуккхача колхозашеи совхозашеи Из ма доаггIара дика кийчду.

Пятилетка тIеххьарча шера ялат сиха а ца дойташ а чуийца даккхар бехктокхаме а сий дола а декхар да. Из да республика лаьтта леладераша КПСС XXVII съезда кийчду совгIат.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
НГIАССР юрта боахама министерства лаьтта леладара отдела начальник.

Малара духьала—лира къовсам!

ИШТТА СОЦАМ БИР КОЛЛЕКТИВО

Гудермесски медицински инструментий заводе массаза а йоакхо ю вахаре хьинаре дакъа лоацаш, бехктокхаме а хеташ ший болх кхоачашбеш, коллектива юкъарча гIулакхах дог лазаш вола болхло кхевара дешай. Цу гIулакха пайда ийбу тайп - тайпарча формаехи методехи. Эггара хьалха партийнии профсоюзнии собранешка дувц нахаца кхетама болх бара, экономически дешар вIаштIехьдаккхара, заводчанашта лакха овсарле йолаш къахьега а дика салаIа а лерттIа хьалаш хьадара дола дешаш, къахьегамеи технологически дисциплина мишта латт. Традици а хинна дIаэттад производства хьалхалаттараш массанена гуш белгалбахар, Советски Эскаре гIулакх де болха къона болхлой торжественни хьале накъабахар, паспорташ дIателар, болхлой коллективе хьаэцар. Цунна юкъе дакъа лоац предприяте берригачa а къахьегамхоша.

Массехана лоаттабу оаха «пелинга» тIехьа а баьнна, из бахьан долаш прогулаш еш, къахьегама дисциплина телхаеш, толаме дIахьалхашкахьа аха коллективана новкъарле еш барашцара къовсам. Цу тайпара цхьа моттиг, цхьа факт теркам ца беш йитац. Бокъонаш телхаераштa доагIаш дола таIазар ду.

Дукха ха йоацаш, тха заводе хилар малараи алкоголизманеи духьалара къовсам чIоагIбара хетаь управленчески аппарата совещани. Цига дийцар малари алкоголизми дIаяккхара де дезарех партеи правительстваси тIайийцача соцамех, из социальни зулам цIендаь дIадаккхара предприяте беча балхах.

Малара тIакхувш 70 совгIа саг ва хIанз заводе. Царна юкъе кхетама болх кхы а чIоагIбара коммунисташ, комсомольцаш, агитатораш, политинформатораш тIахьийхар совещане. ЛаьрхIад болхлой дезал юкъе а боагIаш заводе салаIара сайренаш, спортивни яхьаш чакхъяха.

ХIанз предприяте ерригача цехашка, участкашка чакхйоах партеи правительстваси маларaи алкоголизман духьала тIайийца соцамаш дувцаш, уж наха дIадовзийташ йола собранеш. Цига болхлоша юкъекхухь корта бохабеча малараи алкоголизманеи духьала лоаттабу къовсам чIоагIагIа хилийтара йола шоай предложенеш.

Иштта, шоай цеховой собране къамаьл деш слесарно-механически цеха партийни организаце секретара, слесара Г. Кириченкос, масала, аьлар: «Соца цхьана болх беш болча новкъосташа лоархIаме дакъа лоац юкъарча гIулакха. Цар оаха сий а ду, ларх1а а лоархI. Хьаьналча къахьегамо, цIагIа унахцIено хилийтаро, дика дезал кхебаро хозеи иразеи даьд цар вахар. Цхьабакъда, корта бохабу малараш мелашта моттиг хила йиш яц вай коллективе».

Уж дешаш дег тIара къоабал а деш хьаллаьцар слесара Е. Баля, гальваникаша К. Поротиковаси И. Борисоваси, капитальни гIишлон отдела начальника А. Эсендирова, дуккха кхычар.

Н. БОРИСОВ,
Гудермесски медицински инструментий завода болхло.

ХЬОКХАМАШ ГIАДВУГАШ ДА

«Аргунводпром» производственни объединенена чуйоагIача предприятеша, цехаша арахеца тайп-тайпара аьшкбетона изделеш, нерудни гIишлон материалаш чIоагIа эшаш я Кхачан программа кхоачашъяра шоай хьинар кхо ца деш болх беш болча республикерча колхозашкарчеи совхозашкарчеи къахьегамхошта. Цар хьашташ дизза кхоачашдара дерригa шоай кхоачамаш оарцагIдаьхача объединене болхлоша цхьаккха бутт дIабахийтац укх шера шоаш тIайийца декхараш кхоачаш ца деш. Продукци маьхала яккхареи товарни продукци арахецареи пхе бетта план тIеххоачашъяьй цар. Ер шу доладелча денз пачхаьалкхен планал совгIа цар арахийцай 65 эзар гаргга сома маьха нормативно-цIена продукци.

Производства эффективность лакхъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча объединене коллективо пятилетка тIеххьарча шера къаьстта дика тоадаьд ший технико-экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра пачхаьалкхен план ворхI процент тIеххоачаш а яь, духхьал из лакхъяра чотагIа хьаьй цо планал совгIа ара мел хийца продукци. КIезигчун а дукхачун а кхом барах укх шера предприяте болхлоша 75 эзар сом пайда баьб. Арахецача продукцега дIабода мах лохбара задани диазза гаргга тIеххоачаш а яь, цун чотагIа пачхаьалкхенна кходаьд 182 эзар сом.

«КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизагIа шерра яхь йоаржаяьча объединене цехех цхьаккха а яц пачхаьалкхен плани тIайийца декхараши тIеххоачаш ца деш. Царна юкъе а хьалхалаттачарех я Салтахаев Нажмуддини Берсанов Йоакъапи керте латтача формовочнии бетоно-смесительнии цехий коллективаш.

Б. КОСТОЕВ.

ВЛКСМ обкома пленумера

ПАТРИОТАШ КХЕБАРА — ДУКХАГIА ЙОАКХО

ЛоархIамеча дешаех цаI да кхувшйоагIача тIехьенна интернациональнии тIема-патриотически кхетам балар, кагирхой къамашта юкъерча доттагIала, дикача бувзамий хам бе, лархIа Iомабар, Даьхен га дохкаргдоацаш уж кхебар. Цу балха юкъе къаьстта йоккха моттиг хьа а лаьца дIаовтта езаш я комсомольски организацеш, хIана аьлча, цар мугIарашка кхувш а оамал чIоагIлуш а хьабоагIа кагий нахи мехкарийи. Цу лостамагIа дукха хIама ду вай республика комсомольски организаце а, бизза бола патриоташ, интернационалисташ кхебеш. Къаьстта из дика гуш хилар Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 40 шу дизара накъадоагIаш. Хьалхле лелаеча предприятей «Коталон 40 шу дизара— хьинареча къахьегама 40 кIира» яха почин хьал а лаьца, Нохч-ГIалгIайчен комсомольцашеи кагирхошеи белггалара толамаш даьхар. Дика къахьийга коллективаш кIезига яц. Тахан цар цIераш яха йиш я вай. Масала, балха тIа доккхий толамаш даьхар Самашкински консервни завода Хачукаев керте латтача сокови цеха комсомольско - кагирхой коллективо, «Автоспецоборудование» завода токарий кхоалагIча цеха Кравец кулгалдеш волча, «Красный молот» завода токарий ворхIлагIча цеха Чепурнов керте латтача, Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза шурий-товарни ферма, Адамова кулгалхо йолча комсомольско-кагирхой коллективаша. 62 комсомольско - кагирхой коллективо пхе шера план ханал хьалха кхоачашъярах рапорташ деннад. Из духхьал дика болх бар хинна ца Iеш, из да иштта шоашта тIадиллар, интернациональни декхар кхоачашдар а.

Доккхал а деш цIераш йоах вай областной комсомольски организаце кхийнача Советски Союза Турпалий Р. Аушева, Г. Демченкой, орденаш еннача М. Чемурзиева, С. Хачукаева. Цар биззача боарамe хьагойтад шоай мехка патриоташ а интернационалисташ а болга. Дукхача кагирхошта дика масал а хинна дIаэттад царех хIаране вахар.

Партей халкъеи революционни, тIема а къахьегама а традицешта, коммунизма гIулакха тешшаме болаш кагирхой хьалхкебар комсомола декхар да. Цу хьакъехьа дийцар укх деношка ВЛКСМ Нохч - ГIалгIай обкома кхоалагIча Пленуме.

ДикагIйолча комсомола комитетий балха опытах пайда а эцаш, массанахьа лерттIа теркам бац интернационалисташ, патриоташ кхебара деша. Дукха кхоачамбоацараш нийсдолийт балха тIа. Царех я комсомола Грозненски, Гудермесски, Ленински, Заводской, Надтеречни районни комитеташ. Цар оттаяьяц кхыметтел тIема - патриотически кхетам балара организационно - идеологически мероприятей планаш. Цунга хьежжа, болх лохача боарам тIа ба. Из чакхбаккха дикагIа ховргдар юххьанцарча комсомольски организацей секретараршта тIема - патриотически кхетам балара балха методика йовзийтача, практически навыкаш Iомаергйола дешар хьийхача. Из дош а комсомола цхьайолча районни комитетий йоакхо йовцаш дус.

ТIема - патриотически кхетам луча лоархIаме да исторически моттигех, памятникех, обелискех, мемориалех пайда эцар. Цу гIулакхо мехкараштеи кагийча нахаи кIоаргагIа довзийт коммунистически партеи советски халкъеи турпала истори. Нохч - ГIалгIайчен хIара районе, дуккхача юрташка а городашка а долаш да уж. Традици а хинна дIаэттад царна юхе массови мероприятеш чакхйоахилга: торжественни хьале комсомольски билеташ дIадалар, пионералла хьаэцар, паспорташ дIадалар. Бакъда, дуккхача памятникашта шефство лелаеча цхьайолча комсомольски организацешта Iоттар е йоагIа. Ленински, Заводской, Сунженски, кхыча районашкарча комсомольски организаша теркал ца деш дитад уж. Кхы вIалла деце а, цо хьагойт патриотически дог-уйла кагирхой дегашка кхелра гIулакх цу тайпарча моттигашка во латтилга.

Ховш ма хиллара кагирхошта — хургболча бIухошта тIема гIулакх довзар дIадолалу юкъерча школе. Шийгlулакх дика ховча а леладеча а военрука йоккхий тароНаш я кагирхошта тIема-патриотически кхетам бала а уж эскаре гIулакх де дика кийчбе а.

Итт шу совгIа ха я № 45 йолча Грознерчеи № 2 йолча Аргунерчеи юкъерча школашка военрукаш болаш Н. Решетовеи С. Гуртскеи болх бу. Цар кхебераша шерагара шерага дика знанеш гойт тIема гIулакх довзарах, толамаш доах «Зарница», «Орленок» яхача тIема-спортивни ловзарий республикански финалашка. Болх леpттIа беча иштта хул.

Укхаза белгалланкха лов, кагирхой эскаре бугаш призывной комиссей балха комсомола райкома викалаша наггахьа мара дакъа ца лоацилга, наггахьа мара бIаргагац ВЛКСМ райкома секретарь эскаре баха тIабийхача кагирхошца къамаьл деш, районни призывной комиссе балха хьинаре дакъа лоацаш.

Интернациональни кхетам луча даькъе лоархIаме я дуккхача къамех болча наха къахьега коллективаш.

Грозный станце локомотивни депо колонна Н. Баюнова кулгалду комсомольско-кагирхой коллективе къахьегаш ба эрсий, хIирий, жугтий, селий, нохчий. Парте съезда хьалхарча вахте а этта карарча шера план ханал хьалха, 25 декабре, кхоачашъе лаьрхIад цо. Цул совгIа, планал совгIа дIа-юха бахьа лаьрхIад халкъа боахама эша кхо бIаьи ах бIаьи эзар тонн совгIа мухь, дикка кхоe лаьрхIад электроэнерги, дизельни доагор. Цу коллектива членаша шоашца цхьана технологически циклаца ювзаеннача коллективай кагирхой тIахьийхаб «КПСС XXVII съезда — планал совгIа мехкдаьтта 27 эшелон» яхача девизагIа социалистически яхь йоаржае, котваьнначо партийни съезда луча Ленински комсомола рапорта кIал кулг язде бокъо а йоаккхаш.

Бакъда, цу коллективе санна дика лелац массанахьа гIуланхаш. Цул совгIа, интернациональни кхетам луча цу тайпарча коллективех пайда эцац.

Дика лер юташ да вай республикаи Украина Херсонски областеи кагирхой коллективашта юкъера доттагIала бувзамаш. Грознерчеи Орджоникидзерчеи комсомольско - кагирхой коллективаша, «Красный молот» заводои Махачкалерча Гаджиева цIерагIча заводои, ГI. Ахриева цIерагIча Назранерча «Электроинструмент», «ОЗАТЭ» яхача заводаша. Назранерча трикотажни фабрикаи Орджоникидзерча трикотажни объединенеи, кхычар дIа- юха леладу гIулакхаш.

ЧIоагIа доттагIал хоттаденнад Нохч - ГIалгIайчени Венгре Комаромски областеи комсомольцашта юкъе.

Интернациональни кхетам балар къоастаде йиш яц атеистически дог-уйла кхеярах. ХIанз а моттигаш нийслу дика викалеша кагирхой дегашта, оамалашта Iоткъам беш. Цу лостамагIа де дезараш кIезига дац республика комсомольций.

Цудухьа, кIоаргга уйла яь дIахойодача хана кхы тIа а тоабе беза кагирхошта юкъе беш бола тIема-патриотически, интернациональни кхетам балара болх. Из дIадех КПСС ЦК июньски (1983 ш.) а апрельски (1985 ш.) а Пленумий решенеша.

С. АРЧАКОВ.

ВАХАРА ХЬИСАП—СОВЕТСКИ

ВОРХI ЙОIИ ДАИ

Вахара наькъаш... тайп-тайпара хул уж хIаране. Цхьабарий дараш атта да ала йиш йолаш, вокхар — халача оагIонгахьа леста. Цхьабакъда, духьала халонаш а нийслуш кхоачашдеш дола гIулакх дега дуккха бочагIа хул.

Вай дувцача хьисапе ший вахара никъ хиларах хам беш, цунах ше вокххий веш хьавоагIа къахьегама ветеран Чемурзиев Мовсе Бахьаудин.

Вай мехка коллективизаци еча хана шоай юрта эггара хьалхарчарца колхозе дIаязвелар из. Колхозе болх беш волаш дукха ха ялалехьа, моллагIа шийна тIадилла гIулакх цIенхаштта кхоачашдара тIера вола зIамига саг тракторастий курсашка деша вохийт. Толаме чакхйоах курсаш. Шоай колхозе тракторист а волаш къахьега дIаволалу. Техниках дика кхеташ, ший болх бизза бовзаш волча тракториста Казахстане эрий даьда лаьтташ карадерзадеча а дакъа лоац. ТIеххьарча ткъаьх шера Назрановски райпо болх бу цо. Цу юкъа дуккхаза ахчан премеш, Сийлен грамоташ теларца белгалбаьб цун къахьегам.

Бахьаудинеи цун сесага Золотханеи хьалхкеяьй дика тIехье. Эггара йоккхагIа йола йоI Лейла бархI класс чакх ма яьккхинге «Электроинструмент» яхача заводе балха йода. Доккха дукъ дар цу берашха йолча йоIа тIалаьттар. Цкъа-деле, дуккхача хана дениз цамогаш метта уллача наьнага хьежа езаш яр, эшар, дезар фуд ха, унахочоа товр де. ШозлагI-дале, бIарг лакха безаш яр зIамагIйола йиIигаш. Уж ялх яр. Кхы мел дар дIа даьлча кхалсага кулг дIакхача дезаш дукха гIулакхаш ма хулий коа-карта а.

ХIанз зIамагIболча цун йижараша дагалувц шоаш бахьан долаш Лейлас лайна хало, бакъда, цкъа, кIаьдъеннай со, цо оалеш хазанзар тхона цунгара, йоах цар. Ше хьалаьцача гIулакха мутIахьа а йолаш, хIанз а тIехьа заводе болх беш я Лейла.

Цул зIамагIйола Лида юкъерча школе итт класс чакхъяьккхачул тIехьагIа бухгалтерски курсашка деша йода. Уж курсаш чакхъяьхача ший да Бахьаудин къахьегаш хиннача райпо бухгалтералла балха яхар из. Кхы а кIоаргагIа ший болх бовза гIерташ йола йоI цу курсех тоъам баь ца Iеш заочно Грозненски кооперативни техникуме доша отт. Болх беш йоллашехьа тIехдика чакхйоаккх цо из техникум. Райпо керттерча бухгалтера Чахкиев Мусас безамца дувц, Лидес оттаяь хьаеннача отчета тIара цхьа гIалат корадаьдац сона, яхаш. Цу масало хьахьокх Лидас уйла дIатIа а йохийташ, бе боагIача бесса ший болх кхоачашбеш хилар. Профкома член я Лида. Райпо дIадоладаь моллагIа гIулакх дизза шийна дIатIайийце чакхдоаккх цо. ХIара шера болхлошта газеташи журналаши язделга, берригa культмассови болх цо дIахьу укхаза. Люба а цу организаце бухгалтер я. Из болх шийна безаболийтар а дукхагIча даькъе Iомабаьр а Лида лоархI цо, хIана аьлча отчет оттаеча хана хьалхашка увтташ хинна хаттараш, хьаккхашта цо Лидайга дIа а хоатташ цхьана доашхар йижараша.

Бакъда, Розас кхыбола никъ хорж, цунах медсестра хул. Цу атта йоацача профессена мутIахьа хила безам болаш вола саг ди а бийса а ца къовсаш эшача новкъостала ваха кийча хила веза. Уж оамалаш цунах йоахкаш хилар хьахьокх унахоша Розайна деча тешало.

— Духхьал нана бахьан долаш херж аз медицински болхлочун професси, дахьа а дилла а моттиг йоацаш новкъа хулар сона наьна лазар хьайча цунна гIойле яргйолча оагIорахьа сай де новкъостал ца хилар, — йоах Розас. — Цудухьа аз чIоагIо йир йоккха хилча лор хила аьнна, бакъда, Орджоникидзерча медицински институте дIа ца отталуш йисар со еррига экзаменаш дIаенначул тIехьагIа конкурсах чакх ца йоалаш, тIаккха кхы ха ца йоаеш медицински училище дIачуделар аз каьхаташ.

ЗIамагIболча йижараша а шо-шоай моттиг хьалаьцай вахаре: Мовлатхан трикотажни фабрике контролер, Лилихан тика чу болх беш я, Соня Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университет толаме чакхъяьккха ше деша яьгIача № 1 йолча юкъерча школе физика хьехаш я.

Со царцига вагIаш кхаьчар йоккхагIйолча йиIий йоI Мадина, из Грозне медицински училище дешаш йолчара ше цIаеча гаргарча нахах бIаргтоха енаяр. Бахьаудина Мадинайга безаме деча хаттарашка ладувгIаш цу къоначa йоIах дагахьа хьоагаш ваьгIар со, ма ираз долаш я хьо иштта дика гаргара нах болаш, яхаш.

Атта дац хоза оамал йола ворхI дезалхо хьалкхеве. Деце а Золотханаи Бахьаудинаи могаьд цу тайпара цIена тIехье кхее.

Цудухьа хийцца ала йиш я цар шоай вахаре дика лар йитай, зехьа баьхабац аьнна.

М. БАРАХОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Керда вахар хьакхоллача революционни Никарагуана доккха гIо ду Советски Союзо. Къаьстта чIоагIа эшаш да республикана из новкъостал хIанз, сандинистски революце садикъар духьа Рейгана администраце репрессивни махбараэкономически гIулакхаш леладеча хана. СССР Никарагуана деча вежарий новкъостала къаьгга тешал деш да советски форда кемаша Коринто яхача порте лоархIаме халкъабоахама мовхьаш хьакхухьаш хилар.

СУРТА ТIА: доассадеш латт «Новокуйбышевск» яха советски форда кема.

Г. НАДЕЖДИНА сурт. ТАСС.

• Африкански калейдоскоп

ТIалаташ я йокъал

Африка юрта боахама укх тIеххьарча иттнех эггара халагIа хилар кхерам болаш да 1985 шу. ООН, Кхачан а юртбоахама а организаце (ФАО) лерхIачох, континента 21 мехкара 150 миллион саг ва моцал лови. Цу мехкашкара нах кхачанца Iалашбара ца тоъа ялат 6,6 млн. тонн да. ДIадахача шера из таьрахь зIамагIа дар— 3,4 млн. тонн. ВорхI паччахьалкхенна «цIаккха ца хиннача тайпара йолча кхачан халонех» чакхъяла езаргья 1985 шера. Царна юкъе ба Малхбузен Африкера кхо мохк: Мали, Мавритани, Нигери. Атта хьал дац регионa кхыча паччахьалкхенашка а: Сенегале, Буркина Фасе, Зелени Мыса ГIайреннй Республике.

ДогIаш кIезига делхар, долха хиш зIамигдалар, гIувнаш лакъар — цу дерригне Сахела мехкашта гаргайоалаю яьссале (Сахара къулбехьарча доазонца дада лаьтташ) 128 эзар квадратни километр дIалоацаш долча, вешта аьлча из хул Сенегал яхача паччахьалкхеи лаьттах кхо дакъа дича ши дакъа гаргга. ХIамаш дIаювши хьайбаш доажадеши дола лаьтташ кIезиглу. Африкерча наьха дукхал сихха лаккхлуш йоагIача юкъа. Дунен сообщества оагIорахьара новкъостал ца хилча, кхачан продукташца шоаш Iалашлулургдоацаш да сахельски зонера мехкашка хIанз укх сахьате этта хьал.

Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана дунен пресса, цу юкъе американскичо а, нийса белгалдоах, хронически йокъал Iаткъаш долча мехкашта новкъостал даьа стратеги овлан тIара дениз хувца езилга. ХIанз йолча беса из хилча цо вIалла новкъостал дац юрта боахам дегIабоалабе, йокъало доадаь кхаши даьгIенаши юхаметтаоттае, вешта аьлча, цхьайолча африкански паччахьалкхений къамий политика керттера декхар лаьрхIа дола кхачан продукташца шоаш шоай мехкаш Iалашдара бала хьакхолла.

Таханарча халонашца къовсам лоаттабара хинна ца Iеш, цхьаннех тийша йоаца экономика хьакхоллара а тIадерзадаь дола социально-экономически гIулакхаш шерра чакхдаха лаьрхIа йолча къамаш дегIаахара программаех хьакъаста йиш йоаца дакъа а хинна дIаотташ хила деза кхачан а финансови а новкъостал. Укхаза эш йокъал Iаткъа моттигаш эргаяьха тоаяра ма могга дукхагIа нах общественна пайданеча къахьегама юкъеозилга, цхьадолча даькъе къело кIалбитача наьха боахам лелабелга кердача тайпара дIаоттаделга, эффективни кхачан культураш юкъейоалаелга, хих дикагIа пайда эцилга, кхом бар, Iалама кхоачамашцара гIулакхаш хьаькъалцеи цIенхашттаи леладелга, наькъаш хьалдари гаьнагIарча йокъала зонерча районашца бувзам вIаштIехьбаккхари.

Юххера а эшар да бахача наха юкъе планах, леррагIа кхетама болх белга. ТIаккха мара пайдане хургдац, кислорода гIайба санна, садоахилга кIелиг-дукха дIаьхдарал совгIа, верзаваь унахо хьавоаккхаш доаца арахьара новкъостал.

ТIехьайиса районаш дегIайоалаяра

1985 шера Буркина Фасо революце Къама совето дIайоладай «Сахела юккъе» болаш машинникъ билла тароНаш лахаран нах оарцагIбахаран тIехьара кампани. Из ба 375 километр бIаьха никъ, мехка столицера Уагадугера Буркина Фасо къулбаседа-малхбоале Мален Нигерен доазонашка кхоачаргболаш. Из лиш хургья Абиджанера Уагадуге боагIа машинникъ дIахохьош а, правительства лерхIачох, массе а хана йокъали хий тIадувлари Iаткъаш йола районаш экономически централца вIашагIъювза гIо деш а. Соахка гурахьа цу моттигашка холера эпидеми йолаеннача хана, Iаьдалашта чIоагIа халонаш нийсъелар, мехка къулбаседа - малхбоаленца тешшаме бувзам ца хилар бахьан долаш.

Из никъ хьалбарца дувз правительствос Буркина Фасо тIехьайиса къулбаседамалхбоалера районаш дIахойодача хана дегIайоалаелга а. Машиннаькъо таро лургъя Тамбаора (Уагадугера къулбаседа - малхбоалехьа 350 километр) тоъал дукха марганец доалла моттигаш караерзае, Мали доазонна уллуврча кIир йоаллача карьерех промышленни пайда эцеи болх бе керда моттигаш хилийтеи, никъ буллача юкъе ханнара балхаш ца лаьрхIача а. Из никъ билла баларо новкъостал дергда африкански паччахьалкхенаш вIаши ювзаш наькъаш дахка лаьрхIа дола «Машиннаькъа панафриканизма» декхар кхоачашде а.

Къела наькъахо

Малхбузен африкански мехкашка кхы цIаькха а белгалдаьккхад проказах цамогаш болчарца солидарность леларяра аргIанара Дерригдунец ди. Проказа (лепра, Гансена лазар) — хIанз а еррига къайленаш гучаяланза йолча инфекце доаржадеш долча эггара къаьнагIдолча лазарех цаI да. Из лазар сенах хьахул цахар, тIехьаленаш во йолаши дарба де хала долаши хиларах из гучадаьлча дуккхача бIаьшеренашка дениз хьа дерригача мехкашка нах чIоагIа кхералуш хиннаб. Мишта хьахул а дарба дара наькъаш а ца хар бахьан долаш проказа хинна нах общеcтвах дIакъоастабеш хиннаб. Хетарах из лазар походашкара цIаухача крестоносцаша дена хила тарлуча юкъерча бIаьшерений Европе, XIII бIаьшере хьатIакхоачаш городашта гаьнна хиннай 19 эзар лепрозореш, цхьаккха гражданий бокъо йоацаш бола проказа хинна нах а лелабеш.

1874 шера норвежски лоро Гансена духхашка ядаьд лепрозни бактерех. Цо чIоагIа новкъостал даьд проказана духьала къовсам болабара. Цхьадолча мехкашка дIадоладаьд из лазар цIенхашттa тохкилга, Малийски столице Бамаке цхьан лепрозоре 1935 шера колониальни Iаьдалаша вIашагIъелла хиннай лепра лазара йола Малхбузен Африка центральни институт. Тахан «Институт Маршу» оалаш я из, французски бактериолога Эмила Маршу цIерагIа.

Специалисташа къоастаю проказа лазара керттера ши форма: туберекулоидни лепроматозни. Къаьстта хала я шоллагIа форма, дегI дохадеш, маьженаш тхьовсаеш, оаз дIайоаккхаш, бIаргаш доадеш, кхы тайпара зулам деш. Лепроматозни форма къаьстта кхераме я гонахьарча наха, могаш болча наха юкъе инфекци йоаржаеш хилар бахьан долаш.

Тахан йоккха дегаондо еш я дукха ха йоацаш лепра духьала кийчъяь вакцина. Цхьабакъда, цкъа-дале, лазар гучадалара ха йIаьха хилар бахьан долаш, цун эффективность бокъонца къоастае йиш хургьяц 2000-гIа шу хьатIакхоачаш мара, шозлагIдале, цу вакцина новкъосталца а континенте проказа дIадоаккхадалара тешам бац, нагахьа санна Африка дуккхача социальни зуламех лоархIа ца йой: къелах, антисанитарех, моцалах, иштта кхы дIахо а. ХIана аьлча проказа — къела наькъахо я.

Юха а «дошо хорша»

Периодически пресса хоамаш ду Африке е цига, е укхаза керда «Эльдорадо мехкаш» корадарах дошо лоамаши атта иразi дала тарлургдолгах. ДукхагIча даькъе дошув доалла моттигаш кораярах дола тамашийна хоамаш сапа чопа ахкараш санна деха дIадоал.

Иштта, 1982 шера феврале «дошо хорша» лазар малийски столицана Бамакона тIадийрзадар. Хий йистерча гIомара юкъе цхьаннена корадаьд беза мах болча металла зиратилгаш, эзараш нах болабеннаб Бамакох чакхдоалаш долча Нигерахий йисте дошув леха. Хина дIатIаваха моттиг хиннаяц. Iалаьмате дукха нах хиннаб, гонга кхоачаш хила а латташ, гIум юлаш. Цу гIулакха тIехьабаьхарех геттара кIезига хиннаб цIаьрматало бигараш, дукхагIбараш — геттара къе шоаш бахаш хилар бахьан долаш бахаб. Дошув корадаьдац, хIаьта къахьегам Iазапе хиннаб: шин кIирагIа бIайха хьежача малха кIал, колдала болх баьб, мозашеи зунгаташеи церга а етташ.

Сайна бIаргагуш хинна из драма сона дагайохийтар юха а «дошо хорша» йолаяларах африкански пресса беча хоамо. ХIанз из лазар Малена лоалахарча Нигера Республике кхаьчад. Дукха нах ба хIанз Нигерах дIанхеташ долча Сирба яхача хи йистош тохкаш. Массехк кIира да тайп-тайпара ха йола 25 эзар гаргга маIа нахи кхалнахи пхи километр хулача берда оаса тIа дошув лохаш бола. «Тешаро тIахьех» — иштта цIи йолаш я цох лаьца «Сахель» яхача газето кепатеха репортаж. Кхо шу хьалха Бамаке даьха хиннараштa чIоагIа тара да газета тIара сурташ а. Цига а санна гоамденна дегIамаш да хила латташ, бе йоахкаш калебасаш — ябакхех, тутеех яь африкански универсальни пхьегIаш — бе а йоахкаш. Цар новкъосталца юл гIум.

Нигерски Iаьдалий викалаши специалисташи баха хиннаб цу моттигашка цар мехка экономикана лургбола пайда къоастабе а болх бара хьалаш тахка а лаьрхIа. Хьалхарчоа дукха оптимизм йолаш бац специалисташ. Наьха къахьегама хьалех лаьца «Сахела» иштта язду: «Укхаза болх кхерамеча хьале баь ца Iеш (хьахулаш дар, керттерча даькъе, геттара кIезига да), кустарни методашца бу, толам баккхарахи приискe кхерам боацаш ваха моттиг хиларахи теша йиш а йоацаш.

Виктор ОНУЧКО,
АПН соб. корр.

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе болх беш я детташ дола доахан леладеш йола комплекс. Цига дукха доаркаш ба шоай вланаш дикка тIехкхоачаш а еш беркате къахьегаш. Массаза а къовсам доаттабу цар шоаш деттача доахангара йоаккха шура дукхагIа хилийтара тIехьа. Цу къовсаме дикка ка а йоал цар. Фермерча ерригача доаркашта юкъе а къахьегама хьокхамаш тIехдолаш, кхычарна масал гайташ доаркаш кIезига бац укхаза.

Царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб Мамаева Макка, Борчашвили Зина, Амриева Раиса, Чураева Айна. Общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац цу доаркаша. «КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача хьалхалаттача коллективаша дIадоладаь патриотически гIулакх дог раьза долаш хьал а лаьца, шоай еррига тароНаш оарцагIъяьха социалистически яхь дIайолаьй цар. Шоаш керда тIанийца лакхара социалистически декхараш толаме кхоачашде лерхIаш ба доаркаш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) М. Мамаева, З. Борчашвили, Р. Амриева, А. Чураева.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Дикача нахах

АХАРХО

Анатолий зIамига вар цун да кхелхача хана. Из вокхагIа а волаш кхы а диъ бер кхедир цар нанас. Цудухьа бера хана дениз халонаш яйза, ший ханара болча кагийча нахал саккетам дуккха лакхагIа болаш, къахьегама тIера волаш хьалхийра Куча Анатолий. Механизаторий курсаш а яьха, Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхозе къахьега волавелар из.

ХIанз ткъаьи пхиъ шу даьнна зIамсаг ва Анатолий. Механизированни звенона керте латт из. ХIаьта цунца цхьана къахьегаш бола ялат кхедераш ха яха, йоккха балха опыт йола нах ба. Мишта карагIдаьннад зIамсага ший даь ханара барий тешам болийта? Цу хаттара жоп луш дувца дукха да Анатоле къахьегама биографеца.

Школе дешача хана Советски Эскара эпсар хила безам болаш хиннав кIаьнк. Дагахь из уйла а йолаш кийчо е волавеннав. БархI класс яьккха ваьлча, ший дезала хьал хала долга а, нанна новкъостал эшалга а кхетадаь, цо лоархI механизаторий курсаш яха. ХIаьта военни училище деша дIаотташ а цхьа професси кара хилча дика ма дий аьнна, Серноводски профессионально-технически училище деша вода из. Сиха дIайода ха. Механизатора професси караерзаярал совгIа, юкъера школа яккхарах дола аттестат а лу цунна. Цул тIехьагIа ЦIеча Эскара колхоза тракторно - кхаш леладеча бригаде трактора тIа болх бе волалу. Цунах доккха новкъостал хул цар дезала. Аттача йоал нана; Цхьатарра кхувш боагIача вежараштa а йижараштa а новкъостал ду Анатоле Советски Эскаре гIулакх деше тIавсххалца. Цига гIулакх деш хувцалу цун уйла. Дика кхетаду зIамсаго безам хилча училище ше хийцца чакхваргхилар, цхьабакъда, безам цIенца, ше хьалкхийнача юртаца бар. Цудухьа эскаре ха яьккха ваьлча цIавоагIа Анатолий.

КIезиг-дукха са а леIа ше хиннача тракторни бригаде балха дIаотт из. Iинмерза тIаэц дог цIена, эзделца вола зIамсаг бригада механизатораша. Тхо-м хьо юхавоаргIаргвац мотташ ма дарий, яхаш бегаш бу цунца къаьнача механизатораша, училище деша ваха хьо безам болаш хиннадаь. Дика болх ба цIавена, лаьттанцара, ялат кхедечун професседара хьа безам совбалар да из. Тхо теш хьох говза ялат кхедер хургхиларах. Сиха саг а йоалайий дIачIоагIле хьо вай лаьтта. Из дезаш хьо хуле, цо беркат лургда, йоахар цунга царна лоалаха вахача Иван Ильича.

Къаьнача механизаторий хьехам хьаийцар Анатоле. Гуйран балхаш чакхдоалача хана шийца деша яьгIа дукхаезаш хинна йоI а йоалаяь комсомольски IаьдалагIа хьоалчагIа дир. Цул тIехьагIа шу даьлча механизированни звенона керте отта, аьлар цунга колхоза кулгалхоша. Из тамаш яцар, Анатолел массехказза дукхагIа балха опыт а стаж а йолаш бригаде кхы дуккха механизатораш бале а. Из царна юкъе белгалваьнпавар къахьегам къаьстта дукха безаш, тешам бенна, шийна тIадилла декхар дизза чакхдоаккхаш хиларца, творчески къахьегаш хиларца. Из къаьгга гуш бар цунца болх бу новкъостий а колхоза партийни комсомольски организацей кулгалхой а.

Куча Анатолий керте оттарах гIулакхаш сихха дикагIча оагIорахьа хувцадала доладелар аьлча а бакъхургдац. Цхьабакъда, ший а шийца болх беча наьха а уйла тIаерзае волавелар къона механизатор шоаш кхедеча ялатий хьувкъам лакхбара. КIезиг - кIезига лакхлуш лакхъелла йолаелар цуи кулгалдара а механизатора а говзал, дикагIа кхетае ваьлар лаьттан къайле. ХIаьта къахьегама хьинар а лаьттанцара безам а шортта бар цуи. Творчески уйла тIа а йохийташ, шийна ца ховр балха опыт йоккха ярашна дIа а хоатташ хьаккхашта болх бе из воларах дика беркат даьлар. Из гуш да цун звено соахкарча балха итогашка вай хьежача.

Хала да Анатоле звенос леладу лаьтташ. Урхенаш а мухалеш а йолча Сунженски довкъашка да уж. Цу тIа хий дехкаш а дац. ХIаьта а дахача шера 265 гектар долча цу лаьттан тIара юккъера лаьрхIача гектара тIара 35 центнер фуалъьхха, ялата лаьрхIа хьажкIаш чуйцар цуи коллективо, хIаьта доакъара лаьрхIа дIайийнараш — 48 центнер йоаккхаш. Цул совгIа мошача доакъара лаьрхIа 245 гектар хьажкIаши кхо бIаь гектар генараши дIадийнадар звенос. Цу лаьтташ тIара чуийцача культурай хьувкъам а геттара лакхагIа хилар планагIа лерхIаш хиннaчул. Къахьегама из толам боаккхача лоархIаме дакъа юкъедихьар къоначa звеньевойс. Боккхача бехктокхаме, хьокхам гойташ къахьийгар цо бIарччача ахкан.

Аьхки ка бола ялат чуэца доладича массехк ди даькхар цо ший комбайн кийчъеш. Массанел тIехьагIа балхаш дIадоладаьлале а механизаторашта юкъе яьркача яхье дакъа лаца лаьрхIар Анатоле, шийна фу карагIдоал хьежар. Ка бола ялат чуэцача дакъа лоацаш бар балха опыт йоккха йола къаьна механизатораш. ХIаьта ялат чуэцара колхоза механизаторашта юкъе кхоалагIа моттиг яьккхар Анатоле.

Иштта хьаьналча къахьегамца ший сий даьккхар зIамсаго наха юкъе. Из дикагIча оагIорахьара вувца болабелар колхоза кхаш леладераш. Цудухьа массавола коммунист раьза а волаш дIаийцар из Коммунистически парте мугIарашка.

Дукха лакхагIа да Анатоле звенос укх шера тIанийца социалистически декхараш. Леладе хьаийца лаьтташ а соахкарчул бIаь гектар совгIа да. Цхьабакъда, йоах звеньевойс, тха коллектив дог тийша я уж декхараш тIехкхоачашдергхиларах.

С. ШАДИЕВ.

ДЕША БАХА КИЙЧБУ

Масса оагIорахьара кхетам луш бераш хьалкхеду детсадаша. Даа хIама. Iовижа моттиг, безам болчоа ловза тайп - тайпара ловзоргаш я цига. Каст-каста хьокх берашта тайп - тайпара диафильмаш, кхувл теникий а драматически а театрай спектаклашка хьажа. Iомабу музыка кхетае, сурташ дехка, пластелинах цхьацца хIамаш е. Лоадам боаццаш дола хIамаш дайташ, къахьегам безаболийт. Иштта Iомаду бераш Даьхе еза, эхь-эздел долаш хила, дикадар довзаш, вочунца эгIазло йолаш нравственни цIена, эстетически сакхетам лакха болаш хила.

Из болх дика бу Калинина цIерагIча поселкерча № 95 йолча детсадо. Укхаза берашта кхетам лу боккхагIбарашка ладувгIа, шоайла цхьоагIо йолаш, цIагIа, улица тIа харцахьа боацаш хила.

Детсадера вурийтта бер укх шера деша школе даха дезаш да. Царца къаьстта болх бу воспитателаша. Цу балха керттера чулоацам — деша а, дагарде а, кхыдола хIама ховш а хургдолаш бераш Iомадар. ЛоархIаме да берий дисциплина дика хилар. бартцхьоагIо йолаш, шоайла дезаш а лоархIаш а коллективистски уйлаш йолаш уж Iомабар.

Бераш кхетаду дешаш нийса ала, мотт цIена бувца. дайнар а хезар а вIаштIехьдолаш хоза а дика а хьадувца. арифметика действееx кхеташ хила. Иттанега. ткъаьннега кхаччалца дагарде, транспортаца лела, ха йовза, кхыдар ха.

Тха корреспондента И. Плиева даьккхача сурта тIа шоана гу укх шера деша даха дезача групперча бераштa кердача книжках лаьца дувцаш а из книжка дешаш а йола воспитательница Тарамова Луиза.

А. БЕК.

ФЕЛЬЕТОН

ШЕКВАЦ ЦХЬА ДУДАРОВ!

—Даьра атта-м да хьона, Теми,—аьлар сога Товсаре,—хIара сайрийна телевизорга а хьожаш, керда газеташ а дешаш вагIа. Со тахан тика тIа яхача ТIой-Юртара кхалнах кхийтар сох.

— Шуга-м паргIато я —йоахар цар сога, — деша уха бераш урокаш в йиш йолаш да, телевизорга хьажа, сайрийна керда газеташ дешаш дагIа йиш йолаш а да, цхьабакъда, тха берашта а тхона а из дицденна цхьа бутт совгIа ха яьннай. Къавеннав мотт тхонашун Теми, вIалла цIагIара ара а воалий-хьогI из?

Цу къамаьла эгIаз а ваха сихха маьчаш тIа а ййха ТIой-Юрта вахар со. Набережная, Колхозная яхача улицашка БековгIар, ДзауровгIар, ОлиговгIар, ПолонкоевгIар бахача со дIакхаьчача дукха адам дар цига гулденна.

«Сердал, сердал» яхаш цхьа дош дар укхаза хьахозаш хиннар. ЦIаькха башха духтIа а ца воалавенна наха дувцачунга теркам тIабахийта ладувгIа эттар со.

— ЧIоагIа паргIато хургья вайна, кхалнаха, хIанзчул тIехьагIа, — дувцар Фердовса,—ма атта а хургда-кх! Сайрийна балхара чуеча сердал хургья, тIаккха холодильника чура продукташ дезала кийчъе йиш хургья.

— Йоккха паргIато-м даьра я, — дош дIайицар кхычо, — городе бахачар санна хургда-кх вай хьал а сердал хуле.

ТIаккха кхетадир аз нах гIадбахара бахьан. Сердало наха лургйола паргIато дагаехача гIадвахар со а. Городе баха нах санна мара цу хана со а шеквацар районерча электросета болхлоша сердал тоаергхиларах. ФуннагIа вай дувце а, дикача хIамаех атта тешаш оамал я наьха. Ца тийшача воалий гIулакхага дIагIоргдола ахча хьакъоаста а даьд, Колхозная яхача улицагIа дагIа электрически бIоагIаш хувцарг а да, балхаш чакхдаха деза ха къоаста а яьй аьнна дош делча?

...Цхьа бутт совгIа ха дIаяхай цу хана денз. Сердал чуюлларгья яхаш хабараш дийцачул тIехьагIа Iалаьмате дукха дика хIамаш хиннад Назрановски района ТIой-Юрта бахача наьха вахаре. Бакъда, электросета кулгалхоша денна дош, моцагIа Цагена яьхад яххача бесса мара меттахьа даьннадац.

— Юрта йисте соцаелахь сона автобус, — дийхар аз шоферага.

— Ай сердал мичай? — аьнна иккхар сога саьигга дагIача цIен коа сердал дIачуйодаш дола саьргаш бехача бIоагIагIа дохкаш бIаргадайча. Цецбаьнна бIарахьажар сона автобуса чу багIа нах.

— ЦIена бIоагIий дувций Iа? — ХIа-хIа, ер хила везаш ва шоана электрик, — аьлар цхьанне, — укх улицагIа дукхагIдола бIоагIий хувца деза дукха ха я. Цхьан дийнахьа баьнна мух цIаькха боале ергагача юрта сердал хургйоацилга бакъда, дIалалла шофер, вай автобус.

— Дукха ха йий ер бIоагIий иштта дола? — хетт аз Олигов Суламбикага.

— Куклий зама, — алар мара кхы бIаргцIацхъам а тоханзар вокхо. Цо аьнначун маIан кхета а ца деш, юха хатта дего а ца вуташ, бIоагIа юххе сецар со уйлангахьа ваха. Цу чура, цхьа хIама хьаараяьлча санна хетаделар сона.

— ШайтIа болх, шайтIа болх, — ийккхар сога.

— Бац, са сиглора, ер-м са болх, — гIанахьа санна духьалдера «моастагIа» ше дувццача тайпара газачоа тарра моджи, говра баргаши, цIийбенна Iоулла мотти бола шайтIа. Ер болх баьр а из тоабе безаш вар а ва Назрановски районерча электросета кулгалхо Дударов Мурад. Из а хIара дийнахьа укх наькъа тIа гIолла шозза тIехвоал, хIаьта аз укх саьргаш тIа гIолла ляси-васи хехка-м сона дага а дагIац.

— Хьона-м ер болх беш бола элекртикаш бовзаш хургба? — аьнна хаьттача арккъал дaха деладелар шайтIа:

— ХIана бовзац! Бакъда хIанз-м «Шамала» гув тIа а ваьнна шок техача а корабоагIаргбацар хьона уж. Сердал ца хилча электросета кулгалхоша цхьа бахьан да доаккхаш — трансформатор яьгай, бIоагIий хувца деза яхаш, — сох делаш дар доккхий бIаргашдар.

— Iа-м из ма яхий, сона ца йовзаш-м цхьа цифра а яц укх сердала хьакъехьа. ЛадувгIалахь, трансформатор хувцаш, тишденна бIоагIий хувцаш сердал езачо а кIезиг-дукха сом-эппаз хьагулде деза— дIадоладелар ланаш техар...

— Хала да хьох теша, мосьяьннар, — Iеваланзар со йист ца хилча, — ер гIулакх иштта воча хьала тIа долга ца ховш хургбац района электросета кулгалхой, юрта Совета председатель.

— ХIанз кхетадир аз хьо Iовдал волга. Ер шоллагIа бутт ма бий Набережная, Колхозная яхача улицашка баха нах сердал йоацаш багIа. ХIаьта сона цунах гIулакх хул. ПаргIатта лела йиш йолаш да со укх аьшкасаьргаша сайна ток тохаргйоацандаь, сай тийша балхаш а деш.

— ХIай говвар, — шайтIа дIаьхача цIога ког тIалайзар аз.

— Водар а воагIар а сона ма-майра да шо, — делха чIехкар шайтIа. — Аз бу тийша болх сиха бIаргагу шоана. Укх йоккхача юрта электросета кулгалхочо М. Дударова бер хIана гац шоана?

— Дукха-м ловзаргдац хьо укх саьргаш тIа гIолла, — аьлар аз, района электросета хIанз мукъагIа Назрановски райисполкомо цхьа хIама дер дог доахаш.

— Из дувца-м дукха ха яр, цох хIама хургдац, хIана аьлча М. Дударов райисполкома председатела М. Зурабоэс ший гкъама кIал лаьцав. Из иштта деце хIана вагIа Зурабова республикански газето цунах язъяьча статьяна жоп ца луш.

—Теми, Iа фу ду хьожаргда со, — загIе деладенна юха бIоагIа чу дIачуийккхар мосъяьннар.

ТЕМАРКЪА.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

22 ИЮНЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Вахаре гIолла иллеца» яха радиоконцерт. 16.00. «Советски Герзашцара Низаш — лакха техническн тоаяра, тIема говзала, бохабергбоацача тIема низий чIоагIо» яха лекци. 19.00. «Оргтехника» культура ЦIен художественни самодеятельноста концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 18.00. Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 19.30. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб.

Пролетбата культура ЦIа. 10.00. «Деррига а тхоай кулгашца даьд оаха» яха выставка. 12.00. Дото юбилярий торжественни регистраци.

23 ИЮНЬ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Машарах дола иллеш» яха радиоконцерт. 15.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен филармоне артистий концерт. 19.00. «Родина» яхача совхоза клуба художественни самодеятельноста концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Болх беш я «Фаьлгийн приключенейн дунен тIа» яха киноклуб. 19.00. «Нохч-ГIалгIайчен поэзи» яхача темах долча литература обзор. 19.30. Болх беш я «ВIашагIкхетар» яха дискоклуб.

Пролетбата культура ЦIа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 11.00. «Марша доагIалда цIе ахка!» яха берашта лаьрхIа йола литературни композици. 12.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. 14.00. «Кадайбараш, майрабараш, ховшбараш» яха берий ловзоргий конкурсаш.

Редактор **О. Б. ГАДАБОРШЕВ.**

Спорт

Юхьиг во яц

Дикка теркам тIаозаш а сакъердаме а яхьаш хилар Заводской районерча Iам тIа. Цига пескашца леладеча байдаркашцеи каноэщеи къовсаелар 1965—1970 шерашка баьрий Российски Федераце городашкареи областашкареи вурийтта коллектив. «Урожай» ДСО Российски Совета отборочни яхьаш яр уж.

Дийттаза лодкаш хахна дезаш бар спортсменаш, хIаьта дукхагIа хьалхабаьхкараш котбоалар. ХIара команда безам бар толаш хила, хьалхара моттиг яккха, цудухьа ира а дукха низаш дIадехаш а дар къовсамаш. ХIаьта, толаш хул диазза хьалха баьхка город Калининера спортсменаш, кхозза аьттув боалл Рязанера баьхкарий, шозза-шозза берригаш тIехьабита вIаштIехьдоал Воронежерчеи Свердловскерчеи кагирхой.

Цу яхьашка дакъа лоацаш хилар грозненцаш а. бакъда, уж конкурса юкъеболхацар. Ала деза, цхьаболча вай мехкахой белггалара толамаш даха вIаштIехьдаьнна хиларах. Масала, О. Титовас 250 метр дIоахалла байдарка хехкача хьагойтар спорта мастералла кандидата норма йолаха. ХIаьта, къаьстта а белгалваьлар В. Максимов. 500 метр дIоахал долча дистанце тIа каноэца хьалхара моттиг йоаьнкх цо.

Теша безам ба, вай республике хIанз а дика даьржа доаца спорта тайпа спортивни вахара юкъе а дена, чIоагIденна дIаоттаргда аьнна. ХIана аьлча, юхьиг во яц.

А. ОСМАНОВ.

ФЕ ХИЛА

Ховш да, малар менна веха а волаш транспортни средстваш лелаечоа е уж лелае веха волча сагага дIаеннача водителa 100 сом ахчан гIод тохилга е цхьан шерагара кхаь шерага кхаччалца цунгара автотранспорт лелаяра бокъо луш йола правваш дIайоахилга.

Мапчи лоаллача юкъа корта бохабу малар мелара духьала белггалара болх бу госавтоинспекце. Профилактически мероприятеш чакхйоах автотранспортни коллективашка. Наькъашкарча служба инспектораша укх шера юкхьанца денз сонаваьв «кеп этта» хилар бахьан долаш 1210 водитель царна административни даькъе боагI - боагIа бехк баьб.

Кхетадеш да Указо ший керттера влияни еш хилар, хIана аьлча, йоккха юкъ я кхо шу. хIаьта водитель менначул тIехьагIа гучавоале, ший праваех къастарал совгIа, хувца беза цо ший керттера болх а. Корта бохабу малар малара цхьанна саго низ бац водителa, ше дIатIахьу цо пела ший багеча, хIаьта из малалехьа цунна ха деза цох тIехьагIа фу хургда, уйла е сза ший а кхаба безача ший дезала а.

Массаза а аьттув балац госавтоинспекце болхлой малар менна а волаш машин лоаллар хьагучаваккха, ший ханнахьа зуламах из лораве. Керттерча даькъе дерряга а тийша да водителах, гIашлочун ший сакхетам лакха хиларах, маларах доала зулам цо кхетадеш хиларах.

ЦIераш йоахаргья вай цу водителех цхьабарий: Х. Х. Амехаджиев — моттигерча промышленноста химически завода мастер: Р. Р. Мальсагов — «Электроприбор» завода токарь. Н. С. Саркисов — ПМК-105 мастер, иштта кхыбараш.

Шелковской райунивермага отдела заведующи С.-А. Гансуева пачхахьалкхен померной знакаш а йоацаш «М-412» яхача автомашинапа корта бохабу малар а менна бийсанна ха яххача хана хьавоагIаш Кизляр — Моздок яхача наькъа тIа ший машин тIатехай гIашлочоа, цунна тайп-тайпара хала човнаш а еш. Из больнице кхаьчав.

Старопромысловски районе «Грознефть» объединенена чуйоагIача СМУ монтажник М. В. Чистилин «кеп этта а волаш» наькъах тIехвала веннав. Юкъе кхаьччача хана из тIакхийттав тIехйоалача «Запорожца», лоалам боацаш лоза а веш. М. Чистилина даьр дийцар гIишлон-монтажни управлене яьча юкъарча собране. Къамаьл даьча СМУ начальника С. Г. Вишина, профкома председатела Н. К. Голикова, монтажникий бригадира А. А. Тупицына бехк бир М. Чистилина, хIаьта авари хилара бехк цун ший хиларах 30 сом ахчан гIод техар цунна, кхыйола общественни воздействи е па эшаш а лаьрхIа.

Чакхдаьннача кIирагIа (13—20 июне) НГIАССР наькъашка хиннай 24 автоавари; ялх саг вийнав, 36 саг лозаваьв.

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1985—1986 дешара шера дешархой деша дIачуэцилга дIахойт.

Укх профессеех:

Мехкдаьттеи гази йоаккхача скважинашта эксплуатационнии разведочнии бурув тохача бурильщика гIонча, 2-гIча разряда электросварщика болх бе а ховргдолаш.

Дешара ха — 1—3 шу.

Буровой гIулакх деш вола электромонтер.

Дешара ха — 3 шу.

Электрогазосварщик.

Дешара ха — 3 шу.

Слесарь-авторемонтник.

Дешара ха — 1—3 шу.

Химически анализа лаборант (мехкарий).

Дешара ха — 3 шу.

Топограф-геодезист.

Дешара ха — 3 шу.

Мехкдаьтта дакхкара оператор.

Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 класс чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхка бIухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производственни практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъарча алапех 50 процент ахча кара дIател. Училище деша вагIаш яьккха ха къахьегама стажаца дIалоархI. Дешар хьехаш ба юкъера - техническии лакхереи образовани йола мастераш.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебовлаш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегIа квалификаци енна долеи диплом дIалу.

Училище чакхъяьккхараш специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне. Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: заявлени, дийша хилара тешал. вахача моттигера справка. ваь ха тIайола тешал е паспорт. 6 фотокарточка 3x4 размер йолаш. Документаш хьачуийлу хIара денна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1985 шера 1 сентябре.

Хьамсара доттагIий! Тха училище деша дувла!

Из чакхъяьккхачул тIехьагIа оашош хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах. хIаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район. 12 участок, автобусаш №№ 13, 24, 25, трамвай № 5. «12 участок» яхача из соцача кхаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Узбекистана художественни коллективай концерт. Ташкентера передача.
9.00 — «Никъ харжар». Художественни фильм. 2-гIа сери.
10.05 — «Кхерам боаца болам».
10.35 — «Художникех дола дувцараш». СССР халкъа художник О. Верейский.
11.05 — «Къахьегарга хьежжа сий а ду» яхача циклацара «Позиция» яхача телевизионни документальни фильма премьера (Саратов).
11.45 — «ДоттагIий йовхьамаш».
12.30 — «Хьона дагадоагIа, доттагIа...».
13.30 — «Дезали школеи». Тележурнал.
14.00 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йолча дунен халкъашта юкъерча телевизионни программай VI-гIа фестиваль. «Классически халкъеи кхмерски халхараш» (Кампучи).
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — Фильм — берашта. «Тамашийна, ший тайпара дола Петровеи Васечкинеи маникулаш». 1-гIа сери — «Хулиган». 2-гIа сери — «Рыцарь».
17.00 — «Кердадараш».
17.05 — Центральни телевидене политически обозревателa Л. А. Вознесенске къамаьл.
17.35 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
18.35 — «Къайле йола кIопилг» яха мультфильм.
18.45 — Ю. А. Жукова къамаьл.
19.15 — Илли оал СССР халкъа артистка М. Мордасовас.
20.00 — «Из Коталон ди» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Илли-85».
22.30 — Мотокроссах йола дунен чемпионат. ЧССР-ра передача.
23.00 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА.

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — «Масса верст я рейхстагага кхаччалца?» яхача документальни фильма премьера.
9.00 — «Вай беш».
9.30 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
10.00 — Украински телевидене студе программа.
11.30 — «Камера дуненга хьеж».
12.30 — РСФСР халкъа артиста Г. Караевас дIаоала эрсий композиторий операшцара ареш.
12.50 — «Саг лаьтта да ва». Ведущи — политически обозреватель А. З. Иващенко.
13.50 — «Рикки-Тики-Тави» яха мультфильм.
14.10 — «БIаргашка тамаш ейтар» яхача телевизионни документальнии фильма премьера (Волгоград).
14.20 — «Театри хан». Цхьан спектакла истори. В. Розова «Данм а дийнабараш» яха «Современник» театра оттаьча пьеса спектаклах.
15.35 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
15.45 — «Хьувнъам-85». «Ка бола ялаташ чуэцар — лоаццача хана» (нохчий меттала).
16.10 — «Комплекса тIара подряд». Телевизионни фильм.
16.25 — «Патриот» (нохчий меттала).
16.55 — РСФСР Пачхахьалкхен эстрадни оркестра концерт.
18.00 — «Могашле».
18.45 — Нек дарах йола СССР чемпионат. Бакура передача.
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси)—«Торпедо» (Москва). Тбилисера трансляци. Перерыв йолча хана (19.45) — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!». «ТIаьсн фаьлг болча дода» яха мультфильм. 1-гIа дакъа.
20.45 — Нек дарах йола СССР чемпионат. Бакура передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Са дина нана». Телевизионни художественни фильм.

23 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — ДIалоих балнистий дуэто, А. Мищенкои И. Снедкови.
9.00 — «Ереванера чIагарг». «ЧIагарг» яхача дунен халкъашта юкъерча туристически лагерах дола телевизионни документальни фильм (Ереван).
9.20 — «Спортлото» 25-гIа тираж.
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
11.00 — «Могашле». Запорожьера передача.
11.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Ералаш» яха берий юмористически киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Къонгаш». Сийлахьбоккхача Даймехка тIем тIа «полкий къонгаш» хиннача кхувшбоагIачарех дола телевизионни документальни фильм (Свердловск).
14.50 — «Сакъердаме чайтоангаш». СССР халкъа артистка С. В. Образцовас кулгалдеш оттаяь Пачхахьалкхен Центральни теникий театра фильм-спектакль.
15.45 — «Iилмеи техникеи». Киножурнал.
15.55 — «Шоана, ветеранаш». Музыкальни передача.
16.50 — «Кердадараш».
17.00 — Футболах йола СССР кубок. Финал. «Динамо» (Киев) — «Шахтер». Перерыв йолча хана (17.45) — «Могаш хила безам бале». «Физкультуреи доги». 3-гIа передача.
19.30 — № 14 йола «Сакъердаме карусель» яхача мультфильмай премьера. «Зунгата путешестви», «Вампал-эгоист».
20.00 — «Путешественникий клуб».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Музыка театреи, кинои, телевиденеи» яхача передачай оагIонаш тIа гIолла.
22.15 — Футбольни обозрени.
22.45 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!».
8.15 — «Сакъердаме нотнаш».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — Автокроссах йола Европа чемпионат. ЧССР-ра передача.
10.00 — — «Добют». Эстонски ССР Пачхахьалкхен симфонически оркестра дIалоиха Э-С. Тююра Хьалхара симфони. Дирижер В. Пяхн ва.
10.35 — «Ширача Колхида город». Телевизионни документальни фильм. (Тбилиси).
11.00 — «БIаргашта гушдар — теша халадар».
12.00 — О. Бальзак. «Отец Горио». А. С. Пушкина цIерагIча Ленинградски драма театра фильма-спектакла премьера.
14.15 — «СелаIад» яхача халкъа кхолламах йолча дунен халкъашта юкъерча телевизионни программай VI-гIа фестиваль. Классически халкъеи кхмерски халхараш (Кампучи).
14.45 — «Мишта чIоагIлора болат». Ялх сери йола телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери — «Испытание».
15.50 — «Ерригсоюзни теннисни турнир».
16.20 — «Дунеи нагирхойи».
17.05 — «Документальни экран».
18.05 — «ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински преме лауреаташ». Г. Свиридов.
18.35 — «Москвичка». Телевизионни журнал.
20.00 — «Бийса даьнъала хийла шун, бераш!» «ТIаьсн фаьлг болча дода» яха мультфильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — «Михал сихагIа». Iилма-довзийтара фильм.
20.30 — Нек дарах йола СССР чемпионат. Бакура передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Иван Макарович». Художественни фильм.

РАДИО

22 ИЮНЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала).
10.35 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог» (эрсий меттала).
11.30 — «Критически талгIе тIа» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
12.40 — «ДоттагIала тема Арсанукаева кхолламе» (нохчий меттала).
13.00 — Реклама (эрсий меттала).
13.15 — Концерт (нохчий меттала).
15.15 — «Сийлахь-боккхача Даймехка тIема хетадаь дола иллеш» (эрсий меттала).
16.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал (эрсий меттала).
17.15 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — Илли оал французски илленча Джо Дассена.
17.40 — Илле концерт.
18.13 — Илли дIаоал Умалова.

23 ИЮНЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.25 — «Шоана дукха еза ашараш» (эрсий меттала).
11.20 — КIиранден музыкальни программа (эрсий меттала).
15.15 — «Юрта вахаш вола коммунист» (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллешца доттагIала долчарна» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Украински халкъа инструменташ». Музыкальни передача.
17.48 — Нохч-ГIалгIай иллеш.
18.16 — Сайранара концерт.
18.29 — Халхара музыка.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 21—26, Грозне 23—25 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 11—16, дийнахьа 22—27 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Суда залера

МАССАНЕГА КХОАЧА ДЕКХАР

Къоал дар... Массе а хана наха эгтара сийдоацача, нийрчача гIулакхех лоархIаш хиннад из. Цкъа къоал даь саг наха гоамлу, ший гаргарча, бовзача наха юкъе сийдоацача воал. Нах цох къехк. Цаккха а, цхьанна а хана, цхьаккхача халкъа юкъе везаш хиннавац «къу», аьнна, из бIеха, нийрча цIи тIайола саг. Къоал дар, Iалаьмате нийрча гIулакх да, къаьстта вай социалистически обществе. Берригача наьха хьалтаро тоаеннача хана пачхаьалкхено къахьегеи, дешеи, салаIен еррига таронаш, паргIато хьаеннача хана кагийча наха къоалаш дар боарам боацаш во гIулакх да.

...Город Грозне Ленински района халкъа суда хьалхашка латтар С. Льянов, А. Оздоев, С.-М. Мизиев, Р. Марзиев, Р. Мусаев, А. Курбанов, Т. Мальсагов. Уж укхаза боалабаьбар вай лакхе дийцача бIехача гIулакхо.

«Союзспецгазремстрой» треста ПМК-4 болх беш вар Льянов Сосламбек. Бакъда, 22 шу даьннача зIамсага кIезига хийттар шийна доагIа алаш, безам хиланзар хьалнала къахьега. Цудухьа, зуламерча новкъа а ваьнна ший Iаьдалаг1а атта ваха лаьрхIар цо. Грозне Кирова проспекте № 51 йолча цIагIа вахача Б. Петрова квартира чу а ваьнна ялх эзар сома хIамаш йихьар.

Из зулам деш по шийца дакъа бигар кхувш боагIа кагий нах А. Оздоев, С.-М. Мизиев, Р. Марзиев. Из дар цхьаькха а цхьа зулам, хIана аьлча, цо къоала юкъебитараш школе деша багIа дешархой бар.

Даь къоал гуча ца даларах геттара маьршелар С. Льянов. Цу тIа вожаш, массадола къоал иштта къайлагIоргхиларах теша а бир.

Цудухьа, лоаьрхIар Льянова шийна йовзаш йолча, массехказа ше хьоашалгIа хиннача Е. Бойко квартире къоал де чувала. Ший новкъостий улув а баьха лаьрхIар кхоачашдир цо.

Дикка хIамаш вIашагIкхийтар зуламхой. ТIаккха лаьрхIар цар уж йохка. Эцархо а коравир. Дошо а, кхыйола хIамаш а дарегIа нийсъялара гIадваха уж сихха дIайийцар город Грозне 9-ча ювара улицагIа № 5 йолча цIагIа вахача В. Ахмадова. Цунна вIалла дага а хиланзар бераша шийна наIар тIа ена дошо хIамаш эцаш уж мичара еней хатта. Боккъалдар аьлча, ше тIехьагIа суде ма аллара, уж лочкъаь йолга ховшие.

Льянова баь «хьехам» дика дIанийцар цун цхьаболча новкъосташа. Къаьстта каяьлар цу гIулакхах Оздоев Аслана. ХIанз Льянов эшацар. Ше хила лаьрхIар цо «кулгалхо». Ший Льяновгара хьаIомадаьча гIулакха тIехьабаьхар цо Р. Мусаеви А. Курбанови. Царца цхьана цо къоал дир Грозне Дьякова улицагIа № 7 йолча цIагIа. Цига аьттув баларагIа гIадбахача зуламхоша, шоай ханара вола Т. Мальсагов хьа а теха, къоал дир Дьякова № 7 йолча цIагIа вахача А. Виниченко квартире а. Укхазара цар йихьар 754 сома маьха хIамаш.

Цу хана царца «яхь» лаьца ший бIеха гIулакх дIахьош вар С. Льянов а. Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университета студентка Иншакова Ирина чуйодаш бийсанна цунна духьала ваьнна из яйхай цо. Цунгара цо дIабоакх пIелгах боалабу дошо гIоз.

Никъ мелла бIаьха бар а кхоачалу. ХIаьта зуламе никъ вIалла гаьна а балац. Юххера а милице кхаьчар вай лакхе бийцараш. Из иштта хургхиларах вIалла шеко яцар.

Зуламхошта доагIаш таIазар даьд судо Уголовни Кодексо дIа ма дехха. ХIанз шоай вахара уйла е а, шоай фу мах ба ха а ха я Льяновеи цун новкъостештен. Царна шоаш лийхар корадаьд. Хила дезар хиннад. Амма вайна тахан аттагIа дац ер гIулакх иштта нийсдаларах. Цудухьа хаттараш отт. хIана баьлар уж кагий нах бIехача новкъа, фу эшар царна, мича бар царна гонахьара нах?

ПМК-4 коллективо теркалдинзар С. Льянов каст-каста балха ца ухилга, пIелгех дошо гIозарч доахкилга, киса шортта хам а ца беш ахча долга. ЦIагIарча дас-нанас а хаттанзар хьона мичара денад дошо гIозарч, ахча мичара ух. Цудухьа ше даьр мегаь да а мотташ, бакъахьа а хеташ къоалашка ваьлар Льянов. Школеи училищеи деша багIаш бар цун новкъостий а. Уж занятешка ахацар, масала, № 56 йолча юкъерча школе деша вагIача С-М. Мизиева шера 461 урок деша ца водаш юкъагIийтар. Хьехархошта хIана ханзар шоай дешархой мичаб? ХIана баханзар уж цар дай-ноаной болча? Дай-ноаной хIана баланзар оарцагIа шоай дезала? Нагахьа санна шаккхе а оагIув бартаяха, вIаши гIо деш берашта кхетам беннабаларе уж даргдацар вахар а довзалехьа харцахьарча новкъа. Цар кхела юстара лаьттай къахьегама а педагогически а коллективаш, профсоюзнии комсомольскии организацеш, кхоаччара нах.

Тахан вай ювцаш йола моттигаш вахара юкъе, халахете а. кхы а нийслуш я. Кхувш йоагIа тIехье новкъазара ялар массане а бехк болаш да. Са гIулакх дац, аьнна, хIаравар юстара валаро гIо ду воча оамалашта дегIаяхка, эргаяла. Лоалахочун, шийна уллув болх бечун, вахара, кхела юстара вувлачун дицдала йиш яц, селхан ше ца соцавеш вита зуламхо кхоана ший кач веча нахагара шийна гIо эшаргдолга. Зулама духьала валар — хIаранега кхоача декхар.

Х. ШАДИЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00187. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2975.